

Війна в Україні та пов'язані з нею ризики експлуатації і торгівлі людьми

Висновки засідання круглого столу зі збору доказів

Фото надане : ТрейдеМаксом наліпшаш.ком

Д-р Елла Кокбейн та
Д-р Ейден Сайдботтом, UCL

27 травня 2022

Оригінальна англійська версія звіту була опублікована
29 квітня 2022 року

Вступне слово Незалежного Комісара з питань боротьби з рабством

«Як незалежний Комісар з питань боротьби з рабством, я серйозно стурбована ризиком експлуатації та торгівлі людьми, з яким стикаються ті, хто постраждав від війни в Україні. Мільйони людей стали біженцями, велика кількість яких вимушено покинули Україну. Ті, хто шукають прихистку за кордоном, переважно жінки та діти, наражаються на неймовірну небезпеку. Як сказав Генеральний Секретар ООН, Антоніу Гуттереш: «для злочинців і торгівців людьми, війна в Україні це не трагедія. Це - можливість, а жінки та діти є цілями наживи.»

Ці ризики існують не лише на кордоні чи під час їхньої подорожі. Попередні конфлікти та міграційні кризи довели, що існує загроза експлуатації в приймаючих країнах, однією з яких для тисяч українців стане Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії. Зокрема, програма «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) продемонструвала готовність громадськості надати допомогу примусово переміщеним особам. Тисячі людей, організацій і підприємств запропонували притулок, підтримку та можливість працевлаштування. Те, що ми повинні зробити зараз, це вжити систематичних запобіжних та захисних заходів, щоб загроза експлуатації й торгівлі людьми не стала реальністю.

Цей докладний звіт окреслює теми круглого столу, *організованого* Університетським Коледжем Лондону UCL за підтримки мого офісу. Під час обговорень була висловлена велика кількість рекомендацій, багато з яких вимагають серйозного розгляду. Зрозуміло, що війна в Україні створює реальні та значні ризики експлуатації та торгівлі людьми й існує потреба у тому, щоб відповідні дії Великої Британії були цілеспрямованими, поінформованими про травми та належним чином забезпечені ресурсами для надання необхідної підтримки українським біженцям. Я була рада підтримати цю важливу роботу, яка, сподіваюся, послужить як миттєвими, так і довгостроковими відповідними заходами реагування. Також надзвичайно важливою є можливість застосування цих знань під час майбутніх гуманітарних криз».

Дама Сара Торнтон,

Незалежний Комісар з питань боротьби з рабством

27 квітня 2022

Основні положення

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення в Україну. Це ознаменувало серйозне загострення конфлікту на Донбасі в Україні, який триває відтоді, як Росія незаконно анексувала Крим у 2014 році. Мільйони людей були переміщені, як всередині України, так і за її межами. Зіткнувшись з однією з найбільш швидкозростаючих криз, пов'язаних з напливом біженців за останні роки, країни всієї Європи та за її межами вжили рішучих дій для підтримки людей, які тікають від цього конфлікту. Окрім зовнішньополітичних відповідних заходів реагування, таких як скоординовані міжнародні санкції проти Росії, військова підтримка та гуманітарна допомога Україні, як державні, так і недержавні суб'єкти все частіше звертають увагу на те, **як запобігти переростанню цієї явної гуманітарної кризи на кризу торгівлі людьми.**

У відповідь на ці занепокоєння та нагальну потребу в доказах для формування стратегії та практики, Університетський Коледж Лондону UCL та Офіс Незалежного комісара з питань боротьби з рабством (IASC) скликали міжнародний круглий стіл в онлайн форматі 7 квітня 2022 року для багатьох представників. Увага учасників круглого столу була зосереджена на ризиках експлуатації й торгівлі людьми, що виникають внаслідок війни в Україні. Окремо розглядалась ситуація у Великій Британії в рамках застереження і занепокоєння з боку міжнародної спільноти. У засіданні круглого столу взяли участь **понад сто фахівців**, у тому числі представники **громадянського суспільства, національних та транснаціональних урядових організацій, правоохоронних органів, органів захисту праці, органів охорони здоров'я, наукових кіл та промисловості.**

Ситуація з війною в Україні, масовим переміщенням населення та ризиками експлуатації і торгівлі людьми швидко розгортається, а це означає, що для формування стратегії та запобігання шкоди необхідні швидші, ніж зазвичай, темпи збору доказів. Основною перевагою нашого підходу є те, що ми змогли об'єднати багатьох британських та міжнародних експертів з різних верств суспільства, зібрати достовірну інформацію про те, що вони бачать у режимі реального часу, вислухати їхні ключові занепокоєння та рекомендації засновані на багаторічному відповідному професійному досвіді, а також проаналізувати та узагальнити ці докази для надання своєчасних стратегічних рекомендацій щодо цієї нагальної теми. Незважаючи на те, що ми робимо все це швидко, ми дотримуємось суворого та прозорого підходу до всього. Користуючись нашим дослідницьким досвідом та спеціальними знаннями, ми також змогли пов'язати ці нові докази з ширшою науковою та стратегічно доказовою базою. Ми глибоко вдячні всім, хто поділився своїми знаннями, зв'язком та часом, щоб зробити це можливим, а також Незалежному Комісару з питань боротьби з рабством та Раді економічних і соціальних досліджень Сполученого Королівства, які відразу ж визнали цінність цього підходу.

У цьому звіті представлені ключові висновки засідання круглого столу зі збору доказів. У ньому ми виділяємо п'ять основних тем дискусій, розміщуємо їх у межах наявної доказової бази та визначаємо ключові стратегічні рекомендації щодо ефективного реагування на загрозу експлуатації та торгівлі людьми, пов'язану з війною в Україні. За винятком доповідей запрошених учасників, усі дискусії за круглим столом відбувалися за правилом Chatham House: сприяння відвертій дискусії на делікатні теми. Зустріч була записана та повністю розшифрована. У цьому звіті ми намагаємося правдиво та детально представити обговорення за круглим столом, однаково висвітлюючи всі моменти де думки розходилися і збігалися. Ми не можемо стверджувати, що ми висвітлюємо точку зору всіх учасників чи організацій, представниками яких вони є, але, в той самий час, ми доклали всіх зусиль, щоб надати правдивий і детальний звіт про те, що було сказано під час засідання круглого столу.

Ключові висновки

Ми визначили **п'ять основних тем**, які обговорювались на засіданні круглого столу

1 Конфлікт сприяє експлуатації та торгівлі людьми

Вже є встановлені докази того, що конфлікт збільшує ризики торгівлі людьми. Учасники круглого столу досягли чіткого консенсусу стосовно того, що війна в Україні несе реальні та значні ризики експлуатації та торгівлі людьми, особливо для жінок та дітей-переселенців. Було виявлено, що нові ризики, характерні для цієї війни, взаємодіють із наявними системними ризиками у Великій Британії. Невідкладні, скоординовані дії розцінювались як життєво важливі для підтримки всіх біженців з України, визнаючи, що вони не є однорідною групою. Учасники закликали приділити окрему увагу потребам особливо вразливих груп, включаючи неповнолітніх дітей без супроводу дорослих або розділених із батьками, групи меншин, людей похилого віку та мігрантів без належних документів. Надання українським біженцям можливості подорожувати Європою швидко, безпечно та дешево регулярними маршрутами та мати легкий доступ до ринку праці та іншої соціальної інфраструктури було визначено як основні джерела протидії експлуатації та торгівлі людьми. Натомість особи, що не мають Українського громадянства були ідентифіковані, як такі, що не попадають під програми захисту через прогалини в законодавстві. Згодом зазначалося, що ризики експлуатації та торгівлі людьми виходять далеко за рамки тільки сексуальної експлуатації. Учасники підкреслили, що перевірених даних про масштаби й закономірності торгівлі людьми та експлуатації, пов'язаних з війною в Україні наразі бракує. Вони закликали до скоординованої, детальної роботи щодо запобігання, моніторингу та підтримки, також наголошуючи на тому, що заходи протидії торгівлі людьми повинні здійснюватися таким чином, щоб не завдавати додаткової шкоди вже маргіналізованим групам або перешкоджати людям отримувати доступ до притулку за кордоном.

2 Візова політика Сполученого Королівства стосовно біженців з України містить ризики з точки зору експлуатації і торгівлі людьми та потребує більшої чіткості, ресурсів та підзвітності.

У відповідь на масове переміщення з України Уряд Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії запровадив кілька характерних для України візових програм : «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*) (що дозволяє возз'єднатися з членом сім'ї у Великій Британії); «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) (*Програма Спонсорства для України (Ukraine Sponsorship Scheme)*), згідно з якою представники громадськості приймають біженців у своїх будинках) і, незабаром, поява програми «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*) для тих українців, які вже перебувають у Великій Британії за візами, не пов'язаними з програмами «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) та «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*). Всі три програми мають різні обмеження щодо відповідності кандидатів вимогам, а сама система складна і потребує вдосконалення. Учасники круглого столу висловили значну стурбованість тим, що у внутрішній політиці Великої Британії щодо України недостатньо чіткості, послідовності, ресурсів та підзвітності, що викликає занепокоєння щодо наявних програм та шляхів їх реалізації. Вони відзначили тривожні наслідки візової політики Сполученого Королівства, як з точки зору добробуту українських біженців загалом, так і ризиків торгівлі людьми та експлуатації, зокрема. Необхідні умови, які Сполучене Королівство висуває для видачі віз українським біженцям оцінювались як фактори створення та

підвищення ризиків експлуатації й торгівлі людьми. Були відзначені деякі потенційні переваги з точки зору моніторингу, хоча учасники, як правило, не були впевнені, що це варте компромісу. Фахівці розповідали про те, що намагаються розібратися в системі, яку вони описували як хаотичну, фрагментарну та заплутану. Основні занепокоєння були викликані відсутністю інформації та ресурсів для біженців та для тих, хто їх підтримує. Учасники висловили численні занепокоєння щодо програми «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*), вбачаючи ризики експлуатації й торгівлі людьми як в процесі пошуку житла, так і в недостатній перевірці господарів та відсутності довгострокового нагляду. Вони були занепокоєні як свідомо корисливими господарями, так і умовами, які з часом стають все більш підступно експлуататорськими. Занепокоєння щодо програми «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*) зосереджено на відсутності додаткового фінансування органів місцевої влади для підтримки біженців, які приїжджають до Сполученого Королівства за цією програмою, та на тому, яким чином задовольнити їхні потреби у розміщенні. Знедолені біженці та/або ті, хто залишилися без даху над головою розглядалися як явний фактор ризику експлуатації та торгівлі людьми. Зазначалося, що українці, які перебувають у Великій Британії за програмою «Сезонні робочі візи» (*Seasonal Workers Visas*), з огляду на ризики експлуатації та торгівлі людьми уже знаходяться у небезпечному становищі, яке до того ж погіршилось з початком війни. Нові зміни в політиці, що стосуються цієї групи людей, схвалювались, але залишилися побоювання з приводу затягування часу та обмеженої підтримки. Шляхи до возз'єднання сімей розглядалися як ті, які, ймовірно, залишаться важкими на практиці для українців, які працюють /працювали за низьку заробітну плату та проживають в тісних автофургонках на віддалених фермах, і яким, ймовірно, буде важко задовольнити вимоги до житла, щоб допомогти своїм сім'ям отримати візу за програмою «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*). Українці, які перебувають у Сполученому Королівстві без документів (наприклад, після того, як порушили обмежувальні візові умови, залишивши місце роботи, де вони зазнали експлуатації), також були віднесені до групи особливо високого ризику експлуатації та торгівлі людьми. Вважається, що вони перебувають у дуже нестабільному становищі з обмеженим доступом до прав та захисту і через прогалини в законодавстві не попадають під різні програми, спеціально створені для України. Загалом, існує очевидна потреба у вдосконаленні положень для особливо нестабільних груп та ретельному розгляді того, як покращити захист від ризиків експлуатації та торгівлі людьми при розробці, впровадженні та моніторингу цих програм.

3

Нестача інформації та інформаційне перевантаження можуть посилити ризики експлуатації та торгівлі людьми

Учасники неодноразово наголошували на необхідності чіткої, корисної, доступної інформації для підтримки як біженців з України, так і приймаючої сторони, місцевої влади та бізнесу. Окрім допомоги з переміщенням в цілому, інформаційні ресурси розглядалися як життєво важливі для підвищення обізнаності та стійкості до ризиків експлуатації та торгівлі людьми. Відзначалося, що наявні рекомендації уряду Сполученого Королівства щодо біженців з України не задовольняли цю потребу. По всій Великій Британії відмічалися докази доброзичливості та справжнього бажання надати допомогу біженцям з України. Під час заходу неодноразово згадувались різноманітні посібники й брошури, а також ініціативи громадянського суспільства та інших сторін, спрямованих на допомогу біженцям та тим, хто їх підтримує. Проте були також висловлені важливі занепокоєння, що величезний обсяг і різноманітність таких матеріалів можуть ненавмисно призвести до непотрібного інформаційного перевантаження, оскільки ресурси стають фрагментованими, децентралізованими та їх важко знайти. Були висунуті переконливі аргументи на користь необхідності більш конкретного і вибіркового обміну інформацією при цьому зменшуючи інформаційне навантаження і критично оцінюючи що цим досягається, хто найкраще підходить для надання допомоги і як зробити шляхи надання підтримки максимально простими та максимально доступними.

4 Незахищеність, страх і ширший політичний клімат навколо імміграції та притулку створюють складні умови для реагування

Учасники розповідали, що докладали зусиль до зменшення фундаментальної напруженості між нинішніми, переважно сприятливими відповідними діями Сполученого Королівства щодо українських біженців та її ширшою імміграційною політикою та політикою надання притулку. Особливе занепокоєння було висловлено з приводу того, як імміграційна незахищеність збільшує ризики експлуатації та торгівлі людьми та зменшує доступ до правосуддя. Коли мігранти без документів, що підтверджують особу, реагували на заклики правоохоронних органів повідомляти про торгівлю людьми та їх експлуатацію у них виникало побоювання щодо перешкод на практиці, таких як страх, недовіра, зневажливе ставлення та відсутність захисного механізму для запобігання обміну персональними даними без їхньої згоди між правоохоронними та імміграційними органами. Впровадження такого захисного механізму є життєво важливим для того, щоб українці (та інші) відчували себе в безпеці, повідомляючи про випадки торгівлі людьми та їх експлуатації. Учасники також наголосили на важливості альтернативних шляхів підтримки біженців, окрім звернення за допомогою до влади.

5 Довгострокове стратегічне планування має життєво важливе значення, але, здається, сьогодні цього не достатньо

Учасники погодилися, що існує чітка й нагальна потреба у довгостроковому, більш стратегічному плануванні щодо біженців з України, а також в ефективному реагуванні на кризові ситуації. Учасники підкреслили необхідність готуватися вже зараз до того, що біженці можуть залишатися на території Великої Британії довше, а також бути пильними до ризиків втоми від співчуття. Робота над чіткими планами щодо пом'якшення, управління та моніторингу ризиків та сприяння ранньому втручання розглядалася як ключовий фактор. Учасники застерегли від небезпеки довіри гуманітарним організаціям більше ніж державним та від відповідних дій, які ізолюють біженців, обмежують їх незалежність та перешкоджають інтеграції. Учасники наголосили на важливості ефективної інтеграції як самостійної мети, так і як способу зменшення ризиків торгівлі людьми та їх експлуатації. Учасники закликали до того, щоб відповідні дії були цілеспрямованими, а інформування про травми - високим, громади були мобілізовані, а українці брали активну участь як у плануванні та проведенні заходів, так і у групах, очолюваних мігрантами в цілому.

Стратегічні рекомендації

Під час засідання круглого столу було зібрано 25 стратегічних рекомендацій. Багато з них є негайними заходами, інші більше стосуються середньо- та довгострокових відповідних дій. Ці заходи зосереджені на шляхах зниження ризиків експлуатації та торгівлі людьми, підвищення стійкості та розвитку потенціалу реагування.

Заходи запобігання вразливості осіб до торгівлі людьми та експлуатації через прогалини в чинному законодавстві

1. Міністерство внутрішніх справ має переглянути свої візові вимоги для тих, хто шукає притулку у Сполученому Королівстві Великої Британії від війни в Україні. Україна може бути виключена з візового національного списку, тобто це означає, що українці будуть проходити процедуру перевірки на кордоні.
2. Міністерство внутрішніх справ має надати всім українцям, які перебувають у Сполученому Королівстві за програмою «Сезонна робоча віза» (*Seasonal Worker Visa*) чітку та доступну інформацію щодо програми «Продовження перебування для українців» (*Ukraine Extension Scheme*) (яка запрацює 3 травня 2022 року) та полегшити процедуру обробки їхніх звернень.
3. Міністерство внутрішніх справ має передбачити та профінансувати заходи для підтримки українців, які вже перебувають у Сполученому Королівстві за програмою «Сезонна робоча віза» (*Seasonal Worker Visa*) поки вони очікують розгляду заявок і забезпечити їм підтримку в пошуку альтернативного місця роботи та місця проживання та перевезення в безпечне місце їхніх дітей та інших членів родини на території Сполученого Королівства.
4. Міністерство внутрішніх справ має поширити право на участь у програмах «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) і «Програма продовження перебування для українців» (*Ukraine Extension Scheme*) для всіх українців, які перебувають у Сполученому Королівстві й термін дії візи яких закінчився до 1 січня 2022 року, оскільки, наразі, вони не відповідають візовим вимогам через прогалини в законодавстві.
5. Міністерство внутрішніх справ має поширити право на участь у програмі «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) для українців, які перебувають у Сполученому Королівстві, але не мають жодної візи (протермінованої або будь-якої іншої), оскільки, наразі, вони не відповідають візовим вимогам через прогалини в законодавстві.
6. Міністерство внутрішніх справ має покращити доступ до підтримки у Сполученому Королівстві для громадян інших країн, які також тікають від війни в Україні, розширюючи наявні (обмежені) положення, які охоплюють лише членів сімей українців без українського громадянства, які звертаються за різними програмами.

Вдосконалення забезпечення захисту та управління ризиками для тих, хто, як вважається, піддається особливо високому ризику експлуатації та торгівлі людьми

7. Організації із захисту дітей (в Англії та Уельсі), Комітети із захисту дітей (в Шотландії) та Рада із захисту дітей в Північній Ірландії мають скласти чіткі стратегічні плани щодо того, як виявляти та відстежувати ризики для дітей-біженців з України, звертаючи особливу увагу на дітей без супроводу дорослих або розділених із батьками. Уряд Сполученого Королівства та суверенні країни повинні надати належну підтримку для розробки, впровадження та моніторингу діяльності в цій сфері.
8. Ради захисту дорослих у чотирьох країнах Сполученого Королівства мають запровадити подібні стратегічні плани для виявлення та моніторингу ризиків для дорослих біженців з України з особливою вразливістю та/або складними потребами. Такі плани повинні гарантувати, що як безпосередні, так і нові потреби в захисті будуть визначені та задоволені. Уряд Сполученого

Королівства та суверенні країни повинні надати належну підтримку для розробки, впровадження та моніторингу діяльності в цій сфері.

Більш стратегічне мислення з точки зору використання інформації та рекомендацій для подолання ризиків і реагування на експлуатацію та торгівлю людьми

9. Міністерство внутрішніх справ має переглянути наявні рекомендації для українців, які в'їжджають до Сполученого Королівства, щоб гарантувати, що офіційний посібник належним чином розв'язує ключові питання щодо торгівлі людьми та їх експлуатації. Це може бути у вигляді окремого посібника або доповнення того, що вже існує. Важливо, щоб положення були перекладені різними мовами й, в разі необхідності, чітко та інформативно направляли на додаткові ресурси.
10. Міністерство внутрішніх справ, інші законодавчі органи, неурядові та інші організації, які працюють над ініціативами з підвищення обізнаності щодо торгівлі людьми та їх експлуатації, повинні прагнути бути зосередженими, розсудливими та вибірковими з точки зору обміну інформацією, при цьому зменшуючи інформаційне навантаження і критично оцінюючи що цим досягається, хто найкраще підходить для надання допомоги і як зробити шляхи надання підтримки максимально простими на практиці, а також контролювати та оцінювати дієвість вжитих заходів.
11. Міністерство внутрішніх справ має надати громадськості, місцевій владі та спеціалізованим службам чіткі рекомендації щодо відповідних дій стосовно українських неповнолітніх дітей без супроводу дорослих або розділених із батьками та публікувати регулярні дані про кількість прибулих у цій категорії та кроки, вжиті для пом'якшення та моніторингу ризиків. Загалом необхідна більша прозорість даних щодо віз так і до прибулих, але особливо для цієї групи, оскільки вони вважаються особливо вразливими до ризику експлуатації та торгівлі людьми. Щоб було зрозуміло, проста відмова у візах дітям не захищає їх.
12. Департамент з питань підвищення рівня житлово-комунального господарства (DLUHC) та Міністерство внутрішніх справ мають надати чіткі рекомендації місцевим органам влади, пояснюючи їхні обов'язки щодо проведення перевірок місць розміщення в рамках програми «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*), як у найближчій, так і довгостроковій перспективі, а також співпрацювати з місцевими органами влади та підтримувати їх у виконанні цих обов'язків.
13. Департамент з питань підвищення рівня житлово-комунального господарства DLUHC має надавати чіткі рекомендації людям, які приймають біженців з України за програмою «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*). Ці рекомендації можуть включати прямі вказівники на вебсайті програми до наявних інструкцій для потенційних господарів (наприклад, посібник з передової практики NACCOM). Інформацію також слід надавати централізовано, щоб встановити та прояснити очікування щодо домашніх справ, визначених під час засідання круглого столу як зона високого ризику домашнього рабства.
14. Міністерство внутрішніх справ має співпрацювати з бізнес-організаціями, такими як Торгово-промислова палата, щоб розробити та поширити чіткі рекомендації для компаній, які вже працевлаштовують біженців з України та/або мають намір їх працевлаштувати, щоб допомогти прояснити очікування, поділитися передовою практикою та зменшити ризики експлуатації на роботі.

Підвищення стійкості та зниження ризику торгівлі людьми та їх експлуатації через доступ до життєво важливих прав, послуг та підтримки

15. Міністерство внутрішніх справ (працюючи з іншими відповідними урядовими відомствами, в разі необхідності), виконавча влада Північної Ірландії, уряд Шотландії та уряд Уельсу повинні розробити чіткі плани та фінансування підтримки біженців з України у доступі до імміграційних консультацій щодо їхніх трудових прав та іншої відповідної підтримки щодо інтеграції, наприклад уроки ESOL (англійська для носіїв інших мов). Тут може бути корисним для розгляду шотландський приклад централізованого фінансування таких послуг. Не тільки національні послуги повинні підлягати фінансуванню, а також й місцеві послуги, які пропонують мігранти.

16. Департамент охорони здоров'я та соціальної допомоги, Департамент охорони здоров'я (Північна Ірландія) та Департамент охорони здоров'я та соціальної допомоги (Шотландія) мають сформулювати чіткі плани щодо того, щоб задовольнити нагальні та довгострокові потреби у фізичному та психічному здоров'ї біженців з України. За відсутності збільшеного центрального фінансування служб охорони психічного здоров'я Національної служби охорони здоров'я, швидше за все, будуть корисними положення, що стосуються підтримки біженців з України.
17. Департамент з питань підвищення рівня житлово-комунального господарства (DLUHC) разом з місцевою владою мають виробити чіткі плани щодо того, як забезпечити житлом біженців з України. Тут важливо враховувати тих, хто підпадає під програму «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*), у яких немає відповідного житла після прибуття, тих, у яких була віза *сезонного працівника*, і тих, хто залишився безпритульним після того, як термін розміщення за програмою «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) закінчився. Ці плани повинні забезпечуватися належним чином і централізовано.
18. Міністерство внутрішніх справ має запровадити щонайменше 10 500 фунтів стерлінгів фінансування місцевим органам влади для кожного біженця, який знайшов прихисток в їх регіоні в рамках програми «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*) та програми «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*), відповідно до положень програми «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*).
19. Міністерство внутрішніх справ має поширити індивідуальний платіж у розмірі 200 фунтів стерлінгів на людину для всіх, хто прибуває до Великої Британії по програмі «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*) та для українців, які вже перебувають у Сполученому Королівстві (наприклад тих, хто має чинну або прострочену *візу* за програмою «Сезонна робоча віза» (*Seasonal Workers Visas*), відповідно до положень, передбачених програмою «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*). Додаткові виплати після першого платежу мають передбачатися для тих, хто розраховує на повні державні пільги.

Розв'язання системних проблем, які створюють і посилюють ризики експлуатації та торгівлі людьми

20. Міністерство внутрішніх справ має запровадити захисний механізм між правоохоронними органами (поліцією та інспекцією праці) та імміграційними органами, щоб запобігти обміну персональними даними, коли Українці (та інші мігранти) без необхідних документів, які стали жертвами або свідками, повідомляють про злочини. Цей захід є життєво важливим для того, щоб люди могли безпечно повідомляти про торгівлю людьми та експлуатацію, не побоюючись депортації.
21. Міністерство внутрішніх справ має переглянути свою ширшу політику щодо імміграції й надання притулку та прагнути покращити підтримку біженців, шукачів притулку та інших мігрантів, а не застосовувати все більше каральних заходів. Наприклад, Міністерство внутрішніх справ має вжити термінових заходів для вдосконалення поточної системи надання притулку, скорочуючи тривалий час очікування та надаючи всім шукачам притулку право працювати під час розгляду їхніх заяв. Слід також скасувати таке правопорушення як "нелегальна робота".
22. Міністерство внутрішніх справ має покращити нагляд за програмою «Сезонні робочі візи» (*Seasonal Workers Visas*), у тому числі шляхом регулярних та активних перевірок праці. Слід надавати цілеспрямовану підтримку та доступ до правосуддя для тих, хто піддається зловживанням за цією програмою, а також намагатися зменшити експлуатацію шляхом надання інформації та доступу до практичних рекомендацій, таких як можливість швидкого переміщення між фермами. Консультуючись із зовнішніми експертами, Міністерство внутрішніх справ також має розглянути шляхи перегляду цієї програми, щоб зменшити притаманні їй ризики експлуатації.
23. Міністерство внутрішніх справ має розпочати консультації та планування стосовно того, що станеться, коли нинішні програми, розроблені для України, закінчатся через три роки й

забезпечити захист біженців з України у Сполученому Королівстві шляхом розселення. Якщо люди не можуть постійно перебувати в одному місці, вони можуть стати вразливими до торгівлі людьми та експлуатації.

Інші кроки до більш стратегічних, довгострокових відповідних дій, спрямованих на подолання ризиків експлуатації та торгівлі людьми в конфліктних ситуаціях

- 24.** Міністерство внутрішніх справ має створити загально британську багатовідомчу робочу групу для моніторингу та збору доказів як щодо ризиків, так і задокументованих випадків експлуатації та торгівлі людьми у зв'язку з війною в Україні, гарантуючи, що відповідні дані (включаючи, але не обмежуючись даними Національного механізму звернення за допомогою та систем обов'язкового сповіщення) збираються та використовуються для стратегічного планування.
- 25.** Консультуючись з іншими урядовими відомствами, статутними органами та громадянським суспільством (*наприклад, неурядовими організаціями, юристами, науковцями тощо*), Міністерство внутрішніх справ має розробити чіткі плани щодо майбутніх заходів реагування на ризики торгівлі людьми та їх експлуатації під час війни та масового переміщення, прагнучи зрозуміти та навчитися як на передовій практиці, так і на недоліках заходів реагування на війну в Україні та за її межами (наприклад, в Афганістані, Сирії, Лівії).

Зміст

Вступне слово Незалежного Комісара з питань боротьби з рабством	1
Основні положення і рекомендації	2
Вступ	11
Ключові висновки	14
1 Конфлікт сприяє експлуатації та торгівлі людьми	14
1.1 Розуміння того, як війна в Україні перетворюється на ризики експлуатації та торгівлі людьми	14
1.2 Важливість детальної пропорційної оцінки ризику стійкості й заходів реагування	17
1.3 Захисна функція безвізових заходів для біженців	20
1.4 Біженці, не громадяни України, забуті в цій війні	21
2 Візова політика Сполученого Королівства стосовно біженців з України містить ризики з точки зору експлуатації й торгівлі людьми та потребує більшої чіткості, ресурсів та підзвітності.	22
2.1 Візові вимоги Сполученого Королівства, що підвищують ризики експлуатації та торгівлі людьми	22
2.2 Загальна думка про те, що відповідні дії Сполученого Королівства вимагають більше чіткості, прозорості, підзвітності та ресурсів	25
2.3 Програма «Житло для Українців» (<i>Homes for Ukraine</i>)	27
2.4 Програма «Допомога сім'ям з України» (<i>Ukraine Family Scheme</i>)	31
2.5 Програми «Сезонна робоча віза» (<i>Seasonal Worker Visa</i>) і «Продовження перебування для Українців» (<i>Ukraine Extension Scheme</i>)	32
3 Нестача інформації та інформаційне перевантаження можуть посилити ризики експлуатації та торгівлі людьми	36
4 Незахищеність, страх і ширший політичний клімат навколо імміграції та притулку створюють складні умови для реагування	40
4.1 Фундаментальна напруженість в політичному кліматі Сполученого Королівства у зв'язку з міграцією та притулком	40
4.2 Складнощі, пов'язані з повідомленням про досвід торгівлі людьми та експлуатації	42
5 Довгострокове стратегічне планування має життєво важливе значення, але, здається, сьогодні цього не достатньо	44
Висновки	48
Додатки	49

Вступ

24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення в Україну. Це ознаменувало серйозне загострення конфлікту на Донбасі в Україні, який триває відтоді, як Росія незаконно анексувала Крим у 2014 році. З 44-мільйонного населення України велика кількість людей була переміщена як всередині країни, так і за її межами. Зіткнувшись з однією з найбільш швидкозростаючих криз з напливу біженців за останні роки та однією з найбільших загроз європейській безпеці з часів Другої світової війни, країни по всій Європі та за її межами вжили рішучих дій для підтримки людей, які тікають від війни. Окрім зовнішньополітичних відповідних заходів реагування, таких як скоординовані міжнародні санкції проти Росії, військова підтримка та гуманітарна допомога Україні, як державні, так і недержавні суб'єкти все частіше звертають увагу на те, як **запобігти переростанню цієї явної гуманітарної кризи на кризу торгівлі людьми.**

У відповідь на ці проблеми та нагальну потребу в доказах для формування стратегії та практики, Університетський Коледж Лондону UCL та Офіс Незалежного комісара з питань боротьби з рабством (IASC) скликали міжнародний круглий стіл в онлайн форматі 7 квітня 2022 року для багатьох представників. Увага учасників круглого столу була зосереджена на ризиках експлуатації й торгівлі людьми, що виникають внаслідок війни в Україні. У засіданні круглого столу взяли участь понад **сто фахівців**, серед яких **представники громадянського суспільства, національних та транснаціональних урядових організацій, правоохоронних органів, органів захисту праці, органів охорони здоров'я, наукових кіл та промисловості.** Повний список доповідачів та організацій-учасниць можна знайти у Додатку. Учасникам та усім, хто був запрошений, але не зміг взяти участь, було запропоновано надіслати до 14 квітня електронною поштою будь-які додаткові пункти, які ми також врахували під час аналізу цього звіту. Онлайн засідання круглого столу тривало дві години й складалося з коротких доповідей дев'яти ключових спікерів та цілеспрямованих дискусій серед учасників у секційних залах та на пленарних засіданнях. Окремо розглядалась ситуація у Сполученому Королівстві в рамках застереження і занепокоєння з боку міжнародної спільноти. Захід фінансувався Радою економічних і соціальних досліджень Сполученого Королівства в рамках наявної дослідницької програми UCL з торгівлі людьми (посилання: ES/S008624/1).

Метою круглого столу було зібрати та узагальнити свідчення від широкого кола зацікавлених сторін, щоб швидко зібрати докази з життєво важливого питання та зробити низку цільових рекомендацій щодо стратегії (див. сторінку 6). Запрошеним доповідачам та учасникам було запропоновано зосередити свою увагу на чотирьох основних сферах: (1) актуальні проблеми, які вже виникали; (2) певні ризики, які вони бачили, і занепокоєння, які вони мали; (3) рекомендації щодо відповідних заходів; і (4) будь-які застереження щодо відповідних заходів. Останній пункт важливо врахувати, оскільки в історії заходів протидії торгівлі людьми бракує чітких, продуманих механізмів змін, прозорості та/або підзвітності¹. Таким чином, навіть добромисні втручання можуть бути неефективними та/або активно завдати шкоди вже маргіналізованим групам, таким як жертви торгівлі людьми, мігранти без відповідних документів та працівники секс-індустрії.

Поняття торгівлі людьми передбачає переміщення людей з, всередині та між країнами з різною метою, такою як сексуальна експлуатація, примусова праця домашньої прислуги або інші види трудової експлуатації. Торгівля людьми визначена в міжнародному праві відповідно до «Палермського протоколу» Організації Об'єднаних Націй від 2000² року, який інформує та лежить в основі численних

¹Див, *пр.*, Кокбейн, Е. (2020) [From Conflict to Common Ground: Why anti-trafficking can be compatible with challenging the systemic drivers of everyday abuses](#), *Anti-Trafficking Review*.

²Протокол ООН(2000) [Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children](#).

національних заходів, у тому числі й Сполученого Королівства³. Хоча про торгівлю людьми та так зване «сучасне рабство», часто говорять так, ніби це чітко окреслені та легко впізнавані поняття, їхні межі насправді нечіткі й існує значна плутанина та невідповідність щодо того, як ці поняття розуміються та реалізуються⁴. Система кримінального правосуддя, через яку переважно підходять до цих питань, піддається критиці за тенденцію до винятковості поняття торгівлі людьми та індивідуалізації ризику через помилкову дихотомію «злих» торговців людьми та їхніх «безпорадних» жертв.⁵ Насправді, індивідуалізовані фактори ризику можуть взаємодіяти та взаємодіють із ширшими соціальними, економічними та політичними системами, для створення, загострення та підтримки експлуаторських ситуацій та перешкоджання ефективним відповідним діям⁶. Отже, багато експертів наголошують на необхідності детальної концепції та конкретних відповідних реакцій на торгівлю людьми та «сучасне рабство», тієї яка визнає, що ці проблеми є крайньою частиною ширшого «континууму експлуатації»⁷. До того, ризик є динамічним, і люди можуть входити та виходити з ситуацій, у яких тяжкість та шкода примусової праці різняться⁸. Більш рутинним зловживанням нижчого рівня сьогодні приділено набагато менше уваги, але ігнорування цих проблем може призвести до нормалізації та посилення експлуатації та навіть її ескалації.⁹ **У цьому контексті ми свідомо організували засідання круглого столу навколо теми «торгівлі людьми та експлуатації», а не «сучасного рабства», в надії заохочувати більш інклюзивний підхід і не обмежувати увагу лише найекстремальнішими формами насильства.**¹⁰

Ситуація пов'язана з війною в Україні, масовим переміщенням населення та ризиками експлуатації й торгівлі людьми швидко розгортається, а це означає, що для формування стратегії та запобігання шкоди необхідні швидші, ніж зазвичай, темпи збору доказів. Основною перевагою нашого підходу є те, що ми змогли об'єднати багатьох британських та міжнародних експертів з різних верств суспільства, зібрати перевірену інформацію про те, що вони бачать у режимі реального часу, вислухати їхні ключові занепокоєння та рекомендації, засновані на багаторічному відповідному професійному досвіді, а також проаналізувати та узагальнити ці докази для надання своєчасних стратегічних рекомендацій щодо цієї нагальної теми. Попри те, що ми робимо все це швидко, ми дотримуємось суворого та прозорого підходу до всього. Користуючись нашим дослідницьким досвідом та спеціальними знаннями, ми також змогли пов'язати ці нові докази з ширшою науковою та стратегічно доказовою базою¹¹. Ми глибоко вдячні всім, хто поділився своїми знаннями, зв'язком та часом, щоб зробити це

³Торгівля людьми та важка експлуатація (рабство, примусова праця домашньої прислуги та примусова чи обов'язкова праця) криміналізуються у Сполученому Королівстві відповідно до Закону про сучасне рабство 2015 року (Англія та Уельс), Закону про торгівлю людьми та експлуатацію (Шотландія) 2015 року та Закону про торгівлю людьми та експлуатацію (кримінальне правосуддя та Закон про підтримку жертв) (Північна Ірландія) 2015.

⁴Див, пр., О'Коннел Девідсон, Дж. (2015) [Modern Slavery: The Margins of Freedom](#).

⁵Див, пр., Уілсон, М. І О'Брайєн, І. (2016) [Constructing the ideal victim in the United States of America's annual trafficking in persons reports](#), *Злочинність, право та соціальні зміни*.

⁶Див, пр., МакГрат, С. І Уотсон С. (2018) [Anti-slavery as development: A global politics of rescue](#), *Геофорум*; Кенуейу, І. (2021) [The Truth about Modern Slavery](#)

⁷Скріванкова, К. (2010) [Between decent work and forced labour: Examining the continuum of exploitation](#).

⁸Див, пр., ДеВріс, І. І Кокбейн Е (готується до видання) *Governing through Indicators: Structural Biases and Empirical Challenges in Indicator-Based Approaches to Anti-Trafficking Policy, Practice, and Research*, In: E. Faulkner (ed.) *Сучасне рабство в глобальному контексті* (копія розділу доступна за запитом)

⁹Див, пр., Скотт, С. (2017) [Labour exploitation and work-based harm](#); Девіс (2018) [From severe to routine labour exploitation: the case of migrant workers in the UK food industry](#), *Криминологія та кримінальне правосуддя*

¹⁰Ми розуміємо, що сам по собі термін експлуатації все ще є невизначеним.

¹¹Хоча всебічний огляд літератури виходив за рамки цього проєкту, перший автор має понад дванадцятирічний досвід проведення досліджень, присвячених торгівлі людьми, трудовій експлуатації та сексуальній експлуатації дітей, що надало можливість отримати цінні знання та ознайомитись з відповідними матеріалами, на які можна спиратися. Завдяки учасникам, ми додали посилання на матеріали, які мають особливе значення для цього звіту.

можливим, а також Незалежному Комісару з питань боротьби з рабством та Раді економічних і соціальних досліджень Сполученого Королівства, які відразу ж визнали цінність цього підходу.

У цьому звіті ми представляємо ключові висновки засідання круглого столу зі збору доказів, розміщуємо їх у межах наявної доказової бази та визначаємо ключові стратегічні рекомендації щодо ефективного реагування на загрозу експлуатації та торгівлі людьми, пов'язану з війною в Україні (стор 6-9). Ми визначили п'ять основних тем у дискусіях за круглим столом, а саме те, що учасники були стурбовані тим, що: (1) **конфлікт сприяє експлуатації та торгівлі людьми**; (2) **візова політика Сполученого Королівства стосовно біженців з України містить ризики з точки зору експлуатації й торгівлі людьми та потребує більшої чіткості, ресурсів та підзвітності** (3) **нестача інформації та інформаційне перевантаження можуть посилити ризики експлуатації та торгівлі людьми**; (4) **незахищеність, страх і ширший політичний клімат навколо імміграції та притулку створюють складні умови для реагування** і (5) **довгострокове стратегічне планування є життєво важливим, але, здається, цього не достатньо сьогодні**. У наступному розділі звіту ми обговорюємо кожну тему по черзі та додаємо цитати з засідання, щоб проілюструвати моменти, сприяти прозорості та надати деталі. Існує певний ступінь збігу між тематичними висновками, оскільки деякі комплексні моменти (наприклад, навколо інтеграції) застосовуються до кількох тем. Загалом, цей звіт спрямований на охоплення поглядів та внеску широкого та різноманітного кола експертів із відповідних секторів та спеціальностей. Багато з них мали безпосередній досвід реагування на поточну кризу в Україні, тоді як інші мали цінний відповідний досвід у таких темах, як міграція, конфлікти, торгівля людьми, різні форми експлуатації, трудові права, захист дітей та здоров'я населення.

Звіт ґрунтується на аналізі дослівних записів доповідей, які були зроблені за згодою учасників. Тільки ті цитати, які надійшли від запрошених доповідачів у їхніх доповідях, приписуються їм поіменно, на що вони дали інформовану згоду. У всіх інших випадках, відповідно до правил Chatham House, цитати анонімні, і ми лише вказуємо на професійну приналежність доповідача. Використовуючи такий підхід, ми сподівалися, що захист анонімності та конфіденційності спонукатиме учасників відкрито й чесно говорити на делікатні теми, як в кінцевому підсумку і зробила більшість учасників.

У цьому звіті ми намагаємося правдиво та детально представити обговорення за круглим столом, однаково висвітлюючи всі моменти де думки розходилися і збігалися. Ми не можемо стверджувати, що ми висвітлюємо точку зору *всіх* учасників чи організацій, представниками яких вони є, але, в той самий час, ми доклали всіх зусиль, щоб надати правдивий і детальний звіт про те, що було сказано під час засідання круглого столу.

Зрештою, важливо наголосити, що хоча цей звіт розглядає ризики торгівлі людьми та експлуатації у зв'язку з війною в Україні, ці питання є лише частиною набагато ширшої картини заподіяної шкоди. Російська війна призвела до масових руйнувань, переміщень, дестабілізації та масових звірств із повідомленнями про систематичні зґвалтування, катування, вбивства та викрадення українських цивільних осіб російськими військовими. Численні життя були зруйновані та загублені: за останніми даними Організації Об'єднаних Націй (ООН), лише за перші два місяці війни було підтверджено 5718 жертв серед цивільного населення, у тому числі 2655 загиблих.¹² Управління Верховного комісара ООН з прав людини зазначає, що справжні цифри, ймовірно, «значно вищі», оскільки багато повідомлень все ще очікують підтвердження, а інформація з районів, де бойові дії особливо інтенсивні затримується. 2 березня 2022 року Міжнародний кримінальний суд (МКС) підтвердив, що розпочав розслідування російських військових злочинів, і відтоді жахливі звіти продовжують надходити з таких місць, як Буча, Маріуполь, Ірпінь та інших міст. У Сполученому Королівстві Міська поліція Лондона підтримує розслідування МКС і закликає біженців, які тікають з України та інших осіб, які мають прямі

¹²Управління Верховного комісара з прав людини (2022). [Ukraine: civilian casualty update 25 April 2022](#)

докази військових злочинів в Україні звертатися з відповідними заявами¹³. Зосереджуючись на ризиках торгівлі людьми та експлуатації, ми, безумовно, не намагаємось відвертати від цієї ширшої картини, а радше робити все можливе, щоб допомогти уникнути й без того важкої ситуації для тих, хто шукає притулку від війни в Україні.

Ключові висновки

1. Конфлікт сприяє експлуатації та торгівлі людьми

З точки зору загального контексту війни в Україні, учасники торкалися чотирьох основних сфер, що викликають занепокоєння: (1) Розуміння того, як війна в Україні перетворюється на ризики експлуатації та торгівлі людьми 2) Важливість детальної пропорційної оцінки ризику стійкості й заходів реагування; (3) Захисна функція безвізових заходів для біженців; і (4) Біженці, не громадяни України, забуті в цій війні.

1.1. Розуміння того, як війна в Україні перетворюється на ризики експлуатації та торгівлі людьми

Вже є встановлені докази того, що конфлікт збільшує ризики торгівлі людьми¹⁴. Учасники круглого столу досягли чіткого консенсусу стосовно того, що війна в Україні несе реальні та значні ризики експлуатації та торгівлі людьми, як для людей, які залишилися в Україні, так і для тих, хто був змушений виїхати. Наведено приклади подібних кризових ситуацій торгівлі людьми та експлуатації, які виникли після інших серйозних конфліктів останнім часом у Сирії та Лівії. Учасники неодноразово закликали до негайних та скоординованих відповідних заходів, як на національному, так і на міжнародному рівнях, щоб запобігти переростанню цієї гуманітарної кризи в кризу торгівлі людьми.

«Мільйони жінок, дітей та людей старшого віку тікають з країни. Без будь-якої підготовки понад чотири мільйони українців все ще шукають безпечне місце для проживання, їжу та роботу... всі вони піддаються високому ризику стати жертвами торгівлі людьми. Саме зараз час для того, щоб бути активними та не допустити порушення прав людини».

– Ельвіра Мручковська, директор Української громадської організації по боротьбі з торгівлею людьми «Сучасник Плюс»

Учасники пояснювали підвищений ризик торгівлі людьми та експлуатації трьома ключовими факторами. По-перше, масштаби та швидкість, з якою люди тікали з України та їхній демографічний склад. Під час засідання круглого столу було підраховано, що понад десять мільйонів людей були переміщені, від шести до семи мільйонів всередині України та чотири мільйони за межами України. За

¹³Щоб отримати додаткову інформацію та подати заяву онлайн, див. Metropolitan Police (2022) [UPDATE: Met receives dozens of referrals relating to alleged war crimes](#).

¹⁴Пр., Управління ООН з наркотиків і злочинності (2018) [Trafficking in persons in the context of armed conflict](#); Сучасне рабство, політика та докази щодо прав людини (2021) [Rapid analysis findings. Annex to Policy Brief: Modern Slavery and International Development](#); and Healy (2016) [How are the war in Syria and the refugee crisis affecting human trafficking?](#)

оцінками, 90% становлять жінки та діти: групи, які довго вважалися особливо вразливими до торгівлі людьми, особливо з метою сексуальної експлуатації.¹⁵

Інші фактори групи ризику чия уразливість, як зазначали учасники, ще більше зростає, включали неповнолітніх дітей без супроводу дорослих або розділених із батьками, людей похилого віку, осіб, що належать до етнічної групи меншин (наприклад, в Україні багато ромів), осіб з обмеженими можливостями, ЛГБТК+ та відсутність доступу до безпечних шляхів і поселення (те що особливо стосується осіб без українського громадянства, які тікають від війни)¹⁶. Занепокоєння щодо ризиків торгівлі людьми та експлуатації знайшли відбиток в нових звітах, наданих учасниками круглого столу, включаючи тих, які все ще перебувають в Україні, які прибувають до прикордонних країн, *прямують в інших напрямках та знаходяться на території Сполученого Королівства*. Наступні приклади демонструють це найкращим чином.

«Ми вже знаємо, що до українських жінок і дівчат... на вокзалах, на рецепції звертаються чоловіки, які пропонують їм гроші в обмін на секс або просто пропонують їм переночувати, що в кінцевому підсумку може призвести до зґвалтування».

–Тетяна Руденко, Офіс Спеціального представника та Координатора ОБСЄ з протидії торгівлі людьми

«Я чую від поліцейських офіцерів про українських жінок, які прибули до Сполученого Королівства, буквально, тоді, коли все стало погано... Я чую від поліцейських офіцерів, які перевіряють будинки розпусти, що вони дуже стурбовані збільшенням кількості українських жінок... Я підозрюю, що тих жінок примушують до статевих актів, і я стурбована тим, що правоохоронні органи неспроможні втручатись і протистояти»

– Адвокат

Для чоловіків і хлопчиків, які залишилися в Україні, «експлуатація в самому збройному конфлікті» була позначена як серйозна проблема (д-р Клер Хілі). Інший учасник наголосив на важливості врахування впливу війни на відомі маршрути торгівлі людьми через Україну.

¹⁵Історично домінівний акцент на торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації все більше кидається під сумнів. Існує ширша експлуатація в різних (і за її межами) контекстах праці, і чоловіки також є вразливими до торгівлі людьми. Однак, є також чіткі докази гендерних відмінностей у торгівлі людьми, причому сексуальна експлуатація особливо торкається жінок і дівчат. Див, *пр.*, Кокбейн, Е. Та Боуерс, К. (2019) [Human trafficking for sex, labour and domestic servitude: how do key trafficking types compare and what are their predictors?](#)

Злочинність, право та соціальні зміни.

¹⁶Див. Управління ООН з наркотиків і злочинності (2022) [Conflict in Ukraine: Key Evidence on Risks of Trafficking in Persons and Smuggling of Migrants](#).

«Україна є важливою транзитною країною для торгівлі людьми з В'єтнаму та Китаю... тому, було б важливо зрозуміти та подумати про вплив конфлікту на ці наявні маршрути та про те, як торговці збираються змінити моделі та переміщення в цьому контексті».

– Міжнародна організація

По-друге, учасники підкреслили, що масове переміщення людей відбувається на тлі порушення правопорядку, серйозних збоїв у роботі важливих систем, інфраструктури та мереж підтримки, нестачі основних ресурсів і, що критично, загальної невизначеності серед тих, хто тікає з України щодо того, що робити, куди йти та кому довіряти. Учасники погодилися, що в таких ситуаціях створюються і розширюються можливості для експлуатації. Один учасник, наприклад, розповідав історію з українського кордону, на якому підозрювані організовані злочинці намагалися видати себе за працівників гуманітарної допомоги для вербування та експлуатації біженців. Повторюваною темою дискусій було те, що люди, які знаходяться в небезпеці й намагаються задовольнити основні потреби, неминуче змушені брати участь у надзвичайно обмеженому процесі прийняття рішень. Конфлікт в Україні змушує біженців, багато з яких зазнали значних травм, робити немислимий вибір за немисливих умов, роблячи багатьох з них уразливими до експлуатації.

«[Біженці] намагаються приймати рішення, перебуваючи на межі виживання... приймати рішення коли ви глибоко втомлені фізично та психологічно, в глибокому смутку і горі, коли у вас є нагальні й незадоволені фізичні потреби й, ще гірше, якщо це торкнеться вашої дитини чи літніх батьків, яких ви намагаєтесь підтримувати».

– Доктор Лора Вуд, лікар і дослідник Фонду Хелен Бамбер і VITA

«конфлікт, це те що призводить до відсутності законного вибору, тому часто це вибір меншого лиха, а також до цього всього додається ще й відсутність підтримки, що збільшує вразливість, і тоді, коли вам доводиться робити такий вибір, пасткою стає відсутність способу точно визначити, хто є законним, а хто є незаконним.»

– Неурядова організація

По-третє, зосередившись саме на ризиках торгівлі людьми та експлуатації у Сполученому Королівстві, учасники звернули увагу на те, як нові ризики, характерні для українського конфлікту, взаємодіють із наявними системними ризиками, багато з яких детальніше обговорюватимуться невдовзі. За словами учасників:

«багато з того, що ми бачимо, коли українські громадяни стають жертвами експлуатації, є загостренням ризиків, які вже існували в багатьох сферах, а також потребою в посиленні ресурсів і правоохоронних заходів на ринку праці та посиленні повноважень для боротьби з експлуатацією».

– Неурядова організація

«Отже, попри те, що велика кількість людей, які приїжджають з України, може збільшити кількість людей, які постраждали від торгівлі людьми чи примусової праці, чи того й іншого, основна ситуація... Це майже ідеальний збіг умов, що означає, що це дуже ймовірно станеться».

– Науковий співробітник

Попри вищезгадані занепокоєння та нові повідомлення про зникнення людей, сексуальне насильство та підозру в торгівлі людьми та експлуатації (на додаток до звірств, заподіяних українцям російськими військами), учасники також погодились, що перевірених даних про природу та масштаби торгівлі людьми та експлуатація внаслідок війни в Україні мало¹⁷. Хоча деякі учасники висловлювали занепокоєння щодо значного збільшення онлайн пошуку, пов'язаного з українським ескортом та українською порнографією, по суті ці факти не були представлені як доказ торгівлі людьми.¹⁸

Загалом, серед учасників круглого столу було чітке й спільне відчуття необхідності моніторингу та збору доказів, як про ризики, так і про задокументовані випадки торгівлі людьми та експлуатації у зв'язку з війною в Україні.¹⁹

1.2. Важливість детальної пропорційної оцінки ризику, стійкості й заходів реагування

При розгляді питання про торгівлю людьми та експлуатацію, учасники засідання круглого столу стверджували й погоджувались з тим, що дискусія навколо ризиків (і відповідних дій) відносно біженців з України має бути детальною та інклюзивною. Якщо говорити конкретніше, то важлива роль надається тому факту, що як при транзиті через Сполучене Королівство, так і при прибутті туди повинні розглядатися паралельно з іншими вагомими факторами небезпеки, також ризики експлуатації в різних трудових контекстах, таких як домашнє рабство (обслуга), аграрна сфера тощо.

¹⁷Існують давні й добре відомі перешкоди для отримання правдивої картини масштабів і характеру торгівлі людьми та експлуатації, навіть без значних ускладнювальних факторів війни та масового переміщення. Див, *пр.*, Кокбейн Е. (2020) [Using Law Enforcement Data in Trafficking Research](#). Джей. Унтердайкені Дж. Джоунс (eds.) *The Palgrave International Handbook of Human Trafficking*.

¹⁸Важливим є те, що, як відомо, важко відокремити потенційну торгівлю людьми від ширших онлайн-даних про сексуальні послуги. Див, *пр.*, Кейрлген, Р. (2022) [Good Tech, Bad Tech: Policing Sex Trafficking with Big Data](#), *Міжнародний журнал про злочинність, правосуддя та соціал-демократію*.

¹⁹З точки зору міжнародного/транснаціонального моніторингу, ситуація стає ще складнішою з огляду на повідомлення про масові депортації українців до Росії. Див, *пр.*, Блітц, Б. Та Люїс, А. (2022) [Putin's Gulag-Based Empire of Abduction, Deportation and Modern Slavery](#), *Byline Times*.

«Було дуже приємно, що спікери та інші учасники звернули увагу на трудову експлуатацію, тому що сексуальна експлуатація, яка є величезною та важливою проблемою, наголошувалась за рахунок усіх інших форм експлуатації».

– Неурядова організація

Зокрема, йшлося про тенденції ЗМІ зосереджуватись на торгівлі людьми з метою сексуальної експлуатації за рахунок інших форм експлуатації. Деякі учасники висловили стурбованість тим, що втручання може завдати шкоди вже маргіналізованим групам. Аналогічні побоювання були відзначені в дискусіях напередодні засідання круглого столу членами організацій під керівництвом працівників сфери сексуальних послуг.

Мене турбує те, що ця потенційна експлуатація в секс-індустрії може бути використана ще раз для легітимації антисексуальної роботи та антиміграційних ініціатив, і що це може закінчитися депортацією, а не допомогою... І я думаю, що це заходить, знаєте, далеко поза специфікою секс-індустрії, тому що якщо ми хочемо побудувати довіру і якщо ми хочемо переконатися, що ми зменшимо цю вразливість, тоді пріоритети та потреби людей мають бути на першому місці...переконаймося, що будь-яка допомога не буде контрпродуктивною для мігрантів».

– Науковий співробітник

Подібним чином, в той час як діти (особливо неповнолітні діти без супроводу дорослих або розділені із батьками) вважалися групою особливо вразливою до ризику торгівлі людьми та експлуатації, тут також відзначалася необхідність обережних, пропорційних та індивідуальних відповідних дій. Знову ж таки, здається, є очевидна потреба збалансувати методи боротьби з торгівлею людьми з усвідомленням інших потенційно конкурентних ризиків і шкоди. Приклади включають шкоду тривалого розділення батьків і дітей під час кризи (наприклад, якщо дитина намагається отримати дозвіл на поїздку до одного з батьків, який вже перебуває на території Сполученого Королівства) або цілі сім'ї зазнають труднощів у зв'язку з майбутньою подорожжю через те, що процес видачі візи одному з членів сім'ї був призупинений (як повідомлялося в британських видавництвах після круглого столу)²⁰.

«І будуть випадки, коли є і згода батьків і немає занепокоєння щодо ризику торгівлі людьми, коли, сподіваємось, все ж таки буде винесене індивідуальне рішення, не залежно від основних правил».

– Дженніфер Блер, адвокат та спів засновниця Українського Консультаційного проекту.

Наголошуючи на важливості детального розгляду ризику, учасники також обговорили різні джерела стійкості до торгівлі людьми та експлуатації. Це означає розуміння того, що існує різниця в ризиках на

²⁰Тоусенд, М. (2022) [Homes for Ukraine whistleblower says UK refugee scheme is 'designed to fail'](#). The Guardian.

території України та за її межами, що біженці з України самі по собі далекі від однорідності, а сам ризик є динамічним, що наголошується в наступних цитатах:

«мігранти та біженці з України - це різні категорії. І в той час, коли ми говоримо про вразливі місця та про те, які категорії є найбільш уразливим до торгівлі людьми, важливо також пам'ятати історії успіху... насправді дуже важливо розуміти цю ключову відміну, що гарантує забезпечення, захисту, безпеки та інтеграції людей, які покидають свої домівки».

– Д-р Анастасія Рябчук, Національний університет «Кієво-Могилянська академія».

«Часто... ми говоримо про ризик як про досить статичне характерне для людини явище, а в умовах кризи все рухається досить швидко і ситуація може швидко змінюватись для людей, і отже, як нам переконатися, що наші відповідні дії такі ж гнучкі та швидкі, як ці мінливі фактори ризику, на які наражаються біженці?»

– Науковий співробітник

Д-р Рябчук, український науковець з безпосереднім особистим досвідом втечі від війни та переміщення в Україні, також наголосила на важливості забезпечення біженців безпечним простором як всередині України, так і за її межами, щоб у них була можливість зупинитися, перегрупуватися та скласти подальший план пересування, як для покращення свого загального самопочуття, так і для зменшення ризиків експлуатації:

«Що дійсно важливо — це мати план. Звичайно, дуже важко спланувати втечу від війни, особливо якщо ваш дім зруйнований, якщо вам загрожує небезпека, тому це не найкраще середовище, щоб думати про щось чи планувати... Саме тому, дуже важливо мати простір де можна зупинитись і де люди відчують, що їм не потрібно поспішати й приймати квапливі рішення, тому що, якщо вони цього не зроблять, вони загинуть, чи не так? Тому просто переконайтеся, що по дорозі є ці безпечні місця».

– д-р Анастасія Рябчук, Національний університет «Кієво-Могилянська академія».

Вона та інші учасники також наголосили на захисній цінності надання біженцями можливості використовувати необхідну «соціальну інфраструктуру для інтеграції», наприклад, через легкий доступ до ринку праці, системи пільг, освіти та охорони здоров'я. Як яскравий приклад, вона наголосила, що надання можливості переміщеним особам легко і швидко зарахувати своїх дітей до школи має важливу подвійну перевагу: запропонувати дітям таку необхідну їм рутину та стабільність і водночас звільнити час для дорослих для розв'язання інших нагальних питань. Враховуючи пере важливі демографічні дані біженців з України, також було наголошено на особливій важливості тих приймаючих країн, які підтримують інтеграцію цілих сімей. Тема інтеграції біженців обговорюється далі на сторінках 44-47. Нарешті, численні учасники зрозуміло виділили травму, як ключове питання, яке слід розглянути при наданні допомоги біженцям з України та наголосили на необхідності прийняття

в Сполученому Королівстві положень, пов'язаних із травмою. Водночас, застерігали від виняткових стандартних людських реакцій на жакливий досвід:

«Для нас дійсно важливо не «залікувати», не занадто патологізувати адекватну реакцію людей на біль, небезпеку, горе, невизначеність. Насправді заставляти людей відчувати себе зламаними та травмованими, пошкодженими чи заплутаними, слабкими чи безпорадними, або що їхня єдина надія – це в якийсь момент у майбутньому мати індивідуальну психологічну терапію, це може дійсно нашкодити, в той час як ми намагаємось підтримати й відновити стійкість. Це не допомагає зміцнити стійкість і захист від будь-якої форми насильства, одужати після травми та рухатися вперед, як окремо, так і родинами».

– Д-р Лаура Вуд, доктор і науковий співробітник Фонду Хелен Бамбер і VITA

1.3. Захисна функція безвізових заходів для біженців

Під час круглого столу було досягнуто консенсусу, що рішення багатьох інших європейських країн надати безвізовий доступ українцям є основним джерелом стійкості проти торгівлі людьми та експлуатації з двох основних причин²¹. По-перше, це дає змогу українцям, які тікають від конфлікту, якомога швидше та легше отримати доступ до ринку праці, охорони здоров'я, освіти тощо, що не лише в цілому корисно для біженців, але й функціонує як захисний фактор від ризиків торгівлі людьми та експлуатації, зокрема (як уже згадувалося раніше). По-друге, безвізова політика зменшує потреби біженців у подорожах нерегулярними маршрутами (наприклад, контрабандними нелегальними шляхами), що само по собі може підвищити ризики експлуатації. Доктор Клер Хілі з УНЗ ООН сказала це так:

«Ми знаємо, що люди можуть подорожувати правильно, легально та дешево, не використовуючи заборонені шляхи, що саме по собі є джерелом стійкості до торгівлі людьми. Чудово усвідомлювати, що ми маємо можливість отримувати знання з того, що ми відстоювали протягом тривалого часу, і що ми розширимо ці можливості для більшої кількості людей, які тікають від конфліктів і переслідувань...якщо люди отримують статус негайно, вони подорожують легально, вони отримують легальний статус якомога швидше, і тому дорослі, жінки можуть отримати доступ до ринку праці, а люди, які не мають можливості працювати, можуть отримати важливу підтримку, а діти можуть отримати доступ до освіти, охорони здоров'я тощо. Отже, це все ключові фактори стійкості».

– д-р Клер Хілі, Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC)

²¹Європейський Союз (ЄС) активував Директиву про тимчасовий захист на початку березня, яку описав як «директиву, яка діяла саме для такої ситуації, для прибуття великої кількості людей, які шукають захисту, коли ми заздалегідь знали, що система надання притулку зламається, якби всім довелось би подати заяву» (д-р Хілі, Управління ООН з наркотиків і злочинності).

1.4. Біженці, не громадяни України, забуті в цій війні

Хоча реакція ЄС щодо українських біженців була широко схвалена, кілька учасників також наголосили, що безвізовий підхід ЄС є обмежувальним: біженцям, не громадянам України²², відмовляють в еквівалентних правах та захисті. Були висловлені занепокоєння щодо фундаментальної нерівності такого розподілу, а також наслідків для підвищених ризиків торгівлі людьми та експлуатації. Однією групою, яку було відзначено як особливо вразливу до експлуатації, були студенти-іноземці (багато з яких приїжджають в українські університети для вивчення медицини та суміжних дисциплін²³) з причин, зазначених нижче:

«Отже, Україна багато років приймала студентів, зокрема з усієї Африки, Азії, Близького Сходу, понад 76 000 молодих людей навчаються в українських університетах. З початком конфлікту багатьом вдалося повернутися додому, багатьом - ні. Ці молоді люди зіткнулися з великим проявом расизму, дискримінації, сегрегації відносно відповідних дій щодо біженців, вони дуже ізольовані, вони не говорять мовами, вони відчайдушно прагнуть отримати університетську освіту. Декому з них залишилося декілька місяців, щоб стати лікарем, соціальним працівником чи медсестрою. Університети знаходяться в такому стані, що видача додатка до дипломів не можлива і немає жодних доказів стосовно того, що студенти коли-небудь навчалися. У студента немає жодних підтверджувальних документів, щоб перевестись в будь-який інший університет і сказати: «Будь ласка, допоможіть мені отримати диплом». Отже, у нас є студенти, які відчують себе забутими, вони не можуть завершити свою професійну підготовку, яка, звісно, була їхньою мрією, кар'єрою, майбутнім прибутком, можливо, способом підтримки своїх батьків тощо. Тому, я думаю, що вони піддаються значному ризику маніпуляції та експлуатації».

– д-р Лора Вуд, лікар і науковий співробітник Фонду Хелен Бамбер і VITA

Так само кілька учасників наголосили, що ЄС і Сполучене Королівство по іншому реагували на українських біженців, ніж на біженців з інших великих конфліктів. Окрім того, що регулярні міграційні маршрути були дуже обмеженими для інших груп біженців, д-р Ідріс Ахмад зазначив, що країни ЄС активно переслідували «людей, які намагалися допомогти біженцям, використовуючи закон про торгівлю людьми, таким чином повністю стираючи відмінність між злочинцями та тими, хто намагався допомагати постраждалим». До цього моменту останні повідомлення з Польщі вказують на те, що такі каральні заходи зберігаються навіть у той час, коли розгортається українська криза, коли польська влада криміналізує спроби допомогти (переважно близькосхідним) біженцям, які застрягли на польсько-білоруському кордоні, навіть якщо вони користуються волонтерською підтримкою на польсько-українському кордоні.²⁴

²²За оцінками, на початок 2022 року в Україні проживало 470 000 людей не громадян України. Див. UNOCHA(2022) [Ukraine: Humanitarian impact Situation Report](#)

²³Для додаткової інформації, див, *пр.*, Erudera (2022) [Ukraine International Student Statistics](#)

²⁴*Пр.*, Фаллон, К. (2022) [Smugglers or saviours? Poland's divided stance on aiding refugees](#). The Guardian.

2. Візова політика Сполученого Королівства стосовно біженців з України містить ризики з точки зору експлуатації й торгівлі людьми та потребує більшої чіткості, ресурсів та підзвітності.

Внутрішня реакція Сполученого Королівства на кризу в Україні була центральною темою круглого столу та предметом серйозного занепокоєння учасників. Ці занепокоєння стосуються п'яти ключових моментів: (1) вимоги, які Сполучене Королівство висуває для видачі віз, як фактори створення та підвищення ризиків; (2) загальна думка, що сучасна політика Сполученого Королівства потребує більшої прозорості, ясності, підзвітності та ресурсів; а також конкретні занепокоєння щодо окремих візових програм, а саме (3) «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*), (4) «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*) та (5) «Сезонна робоча віза» (*Seasonal Worker Visa*), попередня короткострокова робоча віза, яка взаємодіє з програмою «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*).

2.1. Візові вимоги Сполученого Королівства, що підвищують ризики експлуатації та торгівлі людьми

У відповідь на масове переміщення біженців з України уряд Сполученого Королівства запровадив кілька характерних для України візових програм: «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*) (яка дозволяє возз'єднатися з членом сім'ї у Сполученому Королівстві); «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) (*Ukraine Sponsorship Scheme*, згідно з якою представники громадськості приймають біженців у своїх домівках); і, з 3 травня 2022 року, Програма «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*) (для тих українців, які вже перебувають у Сполученому Королівстві за програмами, не пов'язаними з «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) та «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*)). Всі три програми мають різні обмеження щодо відповідності кандидатів вимогам, а сама система складна і потребує вдосконалення. На момент написання цього звіту наведена тут інформація, наскільки нам відомо, відповідає дійсності.

Деякі учасники поставили під сумнів доцільність позиції Сполученого Королівства, згідно з якою усім українцям, які шукають прилисток від війни, необхідно отримати візу. Як зазначив один учасник:

«...що об'єднує багато спірних питань, які обговорюються, так це рішення уряду розглядати це в межах імміграційного контролю, а не як гуманітарну кризу – рішення надати перевагу[свідомим] інтересам Сполученого Королівства у контролі над тими, хто приїжджає сюди, над інтересами найбільш постраждалих людей».

— Адвокат

У зв'язку з цим було підкреслено різкий розрив між зовнішньою та внутрішньою політикою Сполученого Королівства щодо України:

«З точки зору зовнішньої політики, допомога Україні й, особливо, військова допомога була досить суттєвою, але внутрішня політика затягнулася, тому що вона реагує на дуже різних виборців та їх інтереси – ну, тих самих виборців, ймовірно, що уможливили вихід Великої Британії з ЄС».

– д-р Ідріс Ахмад, Університет Стірлінга

Загалом, учасники описали підхід Сполученого Королівства до українських біженців як повільніший, більш обмежувальний та більш громіздкий, ніж політика відкритих кордонів ЄС (яка розглядалась вище). Далі, кілька учасників припустили, що вимога щодо отримання візи посилює ризики експлуатації серед тих, хто тікає від війни, як через плутанину та довгий час очікування, пов'язаний з оформленням віз, так і через те, що існування такої вимоги скеровує людей у більш небезпечні ситуації та маршрути, як говориться у двох наступних цитатах:

«це [тобто візові вимоги Сполученого Королівства] означає, що люди чекали перебуваючи в третій країні або в небезпечних місцях в Україні на прийняття цих візових рішень. Я спілкувався з людьми, які спали у своїх машинах, які подорожували чотирма різними країнами, тому що їх перенаправляли з одного візового центру до іншого. Спочатку люди не розуміли, що Велика Британія не відкрила своїх кордонів, тому вони буквально намагалися сісти на Eurostar, виїхавши з України, Польщі тощо, а потім виснажені [після отримання відмови] повинні були повертатись і не розуміли, що робити далі отримуючи суперечливі поради від французьких та британських офіцерів імміграційної служби у Франції. Отже, ми бачили людей, у яких закінчуються гроші, поки вони чекають на візу – на цей момент для отримання візи до Сполученого Королівства українцям можуть знадобитися тижні – і люди шукають допомоги на місцевому рівні, але вони ризикують стати жертвою зловмисників або стати жертвою інших форм насильства, а саме сексуального характеру».

– Дженніфер Блер, адвокат та співзасновниця Українського Консультаційного проекту.

«...наше головне занепокоєння полягає в тому, що вони [тобто візи] є перешкодою для доступу до безпеки, і нам вже відомі прецеденти, коли людям доводилося обирати альтернативні шляхи й через це наражатись на ризик експлуатації та жорстокого ставлення».

– Неурядова організація

Пересування між Республікою Ірландія (ROI) та Північною Ірландією окремо відзначались учасниками як джерело занепокоєння. Єдиний міграційний простір в Ірландії – це точка, на якій безвізові системи ЄС і візова політика Великої Британії вступають у прямий контакт. За оцінками, приблизно 110 мільйонів людей на рік перетинають кордон²⁵ без регулярного паспортного контролю. Учасники

²⁵Див. Уряд її Величності (2017) [Additional Data Paper: Common Travel Area Data and Statistics](#).

наголосили, що українці, які в'їжджають сюди до Сполученого Королівства(особливо, якщо вони потім переїжджають на острів Велика Британія), ризикують стати особами без документів, тим самим зникнути з радарів і, як наслідок, втратити доступ до життєво важливої соціальної інфраструктури, що збільшує ризики торгівлі людьми та експлуатації. Декілька учасників зазначали, що вони вже чули повідомлення про випадки торгівлі українцями на території Сполученого Королівства, у тому числі неповнолітніми.

На цьому тлі загального невдоволення учасників вимогою Сполученого Королівства щодо віз, а також на основі нещодавніх розмов з її європейськими колегами по боротьбі з торгівлею людьми на фоні кризи в Україні, незалежний комісар з питань боротьби з рабством Сара Торнтон висловила суб'єктивний суперечливий аргумент про те, що тут принаймні існує можливість для моніторингу та раннього втручання, яку Велика Британія повинна намагатися максимально збільшити:

«У більшості країн Європи відсутній візовий режим що унеможливляє контроль за переміщенням біженців, і тому, з їхньої точки зору, дуже важко надавати підтримку та стежити за ситуацією. Тож, принаймні, ми маємо цю перевагу, і я думаю, що дуже важливо не втратити цю перевагу, тому що у нас більше шансів захистити людей у середньостроковій та довгостроковій перспективі».

– Дама Сара Торнтон, Незалежний Комісар з питань боротьби з рабством

Загалом, один учасник поставив під сумнів рішення створити нові системи у відповідь на війну в Україні – а саме візові програми для України – замість використання наявних систем, посилаючись на серйозні проблеми з подібними зусиллями, які докладались у відповідь на інші конфлікти та масове переміщення.

«Здається, ми йдемо певним шляхом створення нових систем, які будуть паралельними або додатковими до узагальнених систем. Тепер я думаю, що це потенційно додає ризику, шкоди та експлуатації. Я думаю, що це докази, які ми повинні спробувати зібрати, тому що здається, що повторюються помилки, які були допущені під час кризи сирійських біженців, коли знову ж таки була створена паралельна система. І саме тут я думаю, що збір доказів може мати потужний вплив на політиків, і змусити їх припинити робити ті самі помилки».

– Науковий співробітник

2.2. Загальна думка про те, що відповідні дії Сполученого Королівства вимагають більше чіткості, прозорості, підзвітності й ресурсів

Учасники зазвичай поділяли почуття розчарування тим, як уряд Сполученого Королівства реагує на українців²⁶, які шукають прихисток, описуючи загальну реакцію Сполученого Королівства, як фрагментарну та заплутану. Точніше учасники висловлювали занепокоєння щодо потенційних ризиків для неповнолітніх без супроводу дорослих та/або тих, хто став жертвами торгівлі людьми з України, спираючись на добре задокументовану історію у Сполученому Королівстві, коли ці групи, а також інші особливо маргіналізовані групи зникли за вини органів місцевої влади.²⁷

«...відсутність належної обачності та можливість швидко відстежувати певні схеми й процеси щойно відкрили те, що здається вільним ринком для експлуаторської діяльності».

– Неурядова організація

«...з боку Сполученого Королівства було дуже мало планування, і насправді жодного планування щодо того, як задовольнити потреби більш уразливих груп населення».

– Адвокат

Занепокоєння зосереджені на відсутності фінансування, інформації та підтримки місцевої влади, на яку ляже значна частина відповідальності за підтримку українців. Виникло також сильне відчуття, що сучасна політика Сполученого Королівства залишила великі прогалини в інформації, ресурсах та підтримці, як для українців у Великій Британії, так і для тих, хто пов'язаний з ними через житло, роботу, охорону здоров'я, освіту та іншу соціальну підтримку. Учасники зазвичай висловлювали занепокоєння, що місцеві органи влади не мають достатньо ресурсів і підтримки, щоб надати допомогу новоприбулим, багато з яких можуть мати досить складні потреби. Наприклад, один поліціант повідомив, що був на зустрічі в одному лондонському районі, у якому лише за тиждень у квітні до шкіл району прибуло 30 українських дітей, причому їх кількість буде зростати у міру надання нових віз. Виникли побоювання, що Національна служба охорони здоров'я не зможе задовольнити потреби біженців у сфері охорони здоров'я (особливо щодо послуг з психічного здоров'я), враховуючи її й без того перевантажений стан.

²⁶Будь ласка, зверніть увагу, що всі основні візові програми орієнтовані на громадян України, при цьому люди, які не мають українського громадянства і які також тікають від війни в Україні, мають право на отримання цих віз лише за дуже особливих обставин (супроводжуючи найближчих членів сім'ї, які є громадянами України та відповідаючи особливим вимогам програми щодо проживання в Україні).

²⁷ЕСРАТ UK & Missing People (2016) [Heading back to harm: A study on trafficked and unaccompanied children going missing from care in the UK](#).

«Головною темою було те, наскільки хаотичною була реакція Сполученого Королівства і наскільки важко її зрозуміти, і це саме по собі створює ризики».

– Неурядова організація

«Все, що було сказано основними доповідачами мене жахає тому, що я просто бачу всі показники вербування [торгівлі людьми]. І я не думаю, що хтось у Міністерстві внутрішніх справ робить це охоче, але вони закривають очі на очевидні факт і потрібна загальна негайна коренева та галузева освіта людей, які займаються пошуком приймаючих сімей та окремих осіб. Це катастрофа, яка чекає свого часу».

– Адвокат

Деякі учасники підкреслили, що Шотландія робить все по-іншому, описуючи, підхід шотландського уряду як більш скоординований і стратегічний. Ключовими прикладами тут є рішення про фінансування централізованих юридичних консультацій та ресурсних центрів для українців:

«Я думаю, що у нас є достатньо часу і, що вся наша профілактична робота направлена на те, щоб бути країною, що приймає біженців. І те, про що ми говорили, безперечно, протягом останніх кількох тижнів, це спроби підвищити обізнаність на рівні шотландського уряду та шотландських місцевих органів влади з точки зору конкретних потреб цієї когорти, специфічних ризиків і спроб якось підтримати координацію на місцевому рівні. Ми підготували кілька буклетів, ми намагаємося працювати з українською громадою. Уряд профінансував... центр юридичних консультацій, який функціонує і незабаром створить ресурсний центр для працівників.... З нашого боку ми досить активно намагаємось підвищити обізнаність і впровадити все необхідне, враховуємо всі гендерні особливості, приділяючи окрему увагу дітям, питанням експлуатації, зосереджуючи увагу населення на людях, а ризики все ще існують».

– Негромадська організація

2.3. Програма «Житло для Українців» (Homes for Ukraine)

Програма «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) була основною темою, на якій зосереджені занепокоєння учасників. Учасники повідомили про численні, періодичні та серйозні занепокоєння щодо програми «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*), від її планування та впровадження до потенційних наслідків у плані торгівлі людьми та експлуатації.

«Ми занепокоєні системою підбору житла, проведеннями перевірок та підзвітністю стосовно цього з точки зору процесу: в якому порядку ці перевірки відбуваються, чи відбуваються вони вчасно. А зі збільшенням масштабів, коли кількість створених місць розміщення зменшується і в цей момент починається доступ до основного житла – чи зможе місцева влада забезпечити все це, враховуючи цифри?»

– Неурядова організація

«...ми всі були згодні з тим, що легко помітити, як швидко відстеження програми «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) створило сценарій, у якому можуть виникати й потенційно процвітати експлуаторські ситуації».

– Неурядова організація

Справа не в тому, що учасники виступали проти самої ідеї розміщення в будинках місцевого населення, а скоріше, особливо в контексті торгівлі людьми та експлуатації, вони були стурбовані тим, що основні ризики не були належним чином враховані й, що було занадто мало планування та пом'якшення наслідків. Багато хто наголошував, що господарі були недостатньо підготовлені та поінформовані, з явною відсутністю управління очікуваннями, навчання, керівництва та підтримки. Було висловлено додаткове занепокоєння, що плата в розмірі 350 фунтів стерлінгів на місяць за проживання може стимулювати спонсорство серед людей, які в кращому випадку наївні та некомпетентні, а в гіршому – відверто безсовісні та прагнуть експлуатувати біженців.

«Є дуже багато щедрих людей, які хочуть робити правильні речі, але всі ми знаємо, що є і такі люди, які розглядають це як можливість для легкої наживи».

– Адвокат

Найчастіше згадувались ризики примусової праці домашньої прислуги, але також виникали побоювання, що господарі можуть намагатися експлуатувати своїх гостей на інших ринках праці, на свою користь²⁸, сексуально та/або іншим чином. Деякі учасники розрізняли активних злочинців та тим, хто використовує можливість. Були також занепокоєння щодо того, як умови проживання в місцях

²⁸Тут варто уваги те, що відома або підозрювана експлуатація, пов'язана з вигодою, значною мірою зображена в досвіді багатьох громадян ЄС, які постраждали від торгівлі людьми на території Сполученого Королівства. Див, Кокбейн, Е. *et al.* (2022) [Examining the geographies of human trafficking: Methodological challenges in mapping trafficking's complexities and connectivities](#), Прикладна географія.

розміщення можуть погіршуватися непомітно й поступово, стаючи з часом все більш експлуатаційними. У цьому відношенні учасники визначили декілька факторів, що сприяють цьому, зокрема мовні бар'єри, відмінності в культурних очікуваннях, відсутність внутрішньої сили, економічні обмеження та відсутність альтернатив, якщо щось піде не так. Один учасник припустив, що те, як урядові вказівки залишають відкритими питання щодо роботи по домогосподарству та оплату комунальних послуг, здається, підвищує ризики розмиття кордонів і експлуататорських дій господарів.

«Моє найбільше занепокоєння викликає середньострокова/довгострокова перспектива і те, що досі, здається, не існує жодних формалізованих процесів моніторингу та захисту в середньостроковій та довгостроковій перспективі. Я думаю, що проблема з розміщенням у приватних домогосподарствах також полягає в тому, що зобов'язання, які спочатку, можливо, не схожі на експлуатацію, з часом збільшуються, і оскільки цей процес не має чітких меж, існує тенденція не помічати переростання цього процесу в експлуатацію.»

– Науковий співробітник

«...інструкція, яку вони [тобто уряд Великої Британії] надають людям, які звертаються по програмі «Житло для Українців» (Homes for Ukraine) описує, що від них можуть очікувати допомоги з домашніми справами та певних грошових внесків на оплату домашніх рахунків, що на мою думку є досить нечесно; Я вважаю, що потрібно чіткіше визначити інструкції, що дозволено, а що заборонено. Тому що є люди, які живуть поруч зі мною в сільській місцевості, які явно думають, що було б добре, щоби українці проживали в їхніх замських будинках, якими вони не користуються, платили орендну плату, а ще могли б займатися домашньою роботою – це як отримати безплатну аіраіг».

– Адвокат

Численні учасники висловили занепокоєння з приводу плутанини та відсутності ясності щодо прийнятності та процедур перевірки за програмою «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*). Поліціант, який працював з лідерами української громади, описав розчарування у зв'язку з тим, що процес подання заявки був надмірно складним і тривалим, припустивши, що «це потребує спрощення, і це потребує трохи більше ясності». Були також докази плутанини та непорозуміння як серед учасників круглого столу, так і серед населення, особливо щодо процесу перевірки, і зокрема, питання розміщення неповнолітніх без батьків за цією програмою. Представник уряду на засіданні круглого столу заперечував таку можливість і, згідно з імміграційною політикою Сполученого Королівства дітям можна надавати візи, лише якщо вони подорожують з законним опікуном або приєднуються до нього. Однак, ми чули суперечливі відомості про те, що відбувається із заявами на візу від дітей на практиці, і незрозуміло, чи справи неповнолітніх дітей та дітей без супроводу розглядаються поза основними правилами. Дженніфер Блер з Українського консультативного проєкту підкреслила ситуації, коли українці, які вже перебувають у Сполученому Королівстві, намагалися знайти шляхи, якими вони могли б привезти сюди своїх дітей, і тому розглядали можливість «укласти дуже складні угоди з людьми, щоб хтось інший привіз їхніх дітей». Загалом, серед учасників виникла деяка плутанина стосовно того, як візова система сполученого Королівства розглядатиме заяви щодо видачі віз неповнолітнім дітям та дітям без супроводу, балансує між ризиками та потребами. З точки зору перевірок місць

розміщення, учасники з різних регіонів Сполученого Королівства повідомляли, що самі місцеві органи влади борються з недостатньою, нечіткою та/або неточною інформацією стосовно перевірок та обмежених можливостей, в разі виникнення проблем:

«немає великої ясності щодо того, коли ці перевірки відбуватимуться і як... також, деякі місцеві органи влади вважають, що для деяких спонсорів перевірка має відбутися раніше, але насправді це не так... а також, які повноваження насправді має місцева влада, якщо вони дізнаються, що ті перевірки збільшують проблеми. Насправді, у них не так багато важелів, які вони могли б використовувати в цей момент».

– Науковий співробітник

«...головні занепокоєння, які турбують нас з боку місцевої влади, — це проведення перевірки власників житла за програмою «Житло для Українців» (Homes for Ukraine). Таким чином, немає ясності щодо того, які перевірки проводяться, коли люди приходять і на якому етапі повинні проводитись перевірки в системі DBS [Розголошення інформації про правопорушників і заборони їх працевлаштування] місцевими органами влади. До місцевих органів влади не надходить достатня інформація, а це означає, що часто, коли вони вирішують, який рівень перевірки DBS зробити... Наприклад, якщо їм скажуть, що розглядається один дорослий, вони застосовують нижній рівень перевірки DBS, але потім, відвідавши цю людину, вони виявили, що ця особа має дітей, тож, значить, були зроблені невідповідні перевірки».

– Партнерська громада

Процес підбору житла був особливою проблемою для багатьох учасників. Як було зазначено на заході, країни-партнери по-різному відреагували на процес підбору приймаючих осіб та українських біженців: українці можуть обирати уряд Шотландії, а віднедавна й уряд Уельсу, а не просто вказувати ім'я конкретного спонсора. Самостійний підбір житла в інших місцях і відсутність централізованої підтримки для поєднання потенційних господарів і гостей створили додатковий ризик. Учасники були особливо стурбовані тим, що цей розрив означав, що потенційні спонсори та біженці в пошуках житла зверталися до незнайомих у соціальних мережах: крок, який можна зрозуміти, але, з точки зору експлуатації, дуже ризикований. Наприклад, один з учасників НУО описав процес пошуку житла у Facebook як *«заманювання торговців людьми»*. Тим часом науковий співробітник відзначив деякі конкретні, але не репрезентативні приклади бентежливих дописів британських користувачів на світовому пошуковому сайті: наприклад, ті, хто явно шукає дитину-сироту або агентство намагається завербувати біженців для роботи на себе, не надаючи їм окремого житла.

«Чесно кажучи, ми шоковані процесом підбору житла».

– Неурядова організація

«У деяких людей, очевидно, є друзі, у яких вони могли б зупинитись, але у багатьох їх немає, і вони чекали програми, про яку уряд часто згадував у ЗМІ. Таким чином, люди зверталися до організацій, церков та інших закладів в пошуку житла, а також самостійно шукали його в соціальних мережах... Але в групах Facebook люди діляться фотографіями, інформацією про себе і це дуже схоже на вебсайт знайомств. Багато людей відписують їм словами: «О так, я буду мати вас».

– Дженніфер Блер, адвокат та співзасновниця Українського Консультаційного проекту.

Протягом усього заходу численні учасники з різним професійним рівнем наголошували на занепокоєнні з приводу відсутності чіткості та підзвітності щодо довгострокового та постійного моніторингу місць розміщення та механізмів для позначення, посилення та розв'язання проблем. Тут були порушені конкретні питання щодо прогалин в системі захисту дітей та інших уразливих груп населення та очевидного браку планування та ресурсів для тих випадків, коли вимоги щодо житла порушуються.

«У рамках нинішніх програм захист у цьому процесі здається досить нечітким. Ми живемо в країні, де діти, народжені у Сполученому Королівстві, регулярно вмирають або зазнають насильства у своїх домівках, і мене турбує відсутність моніторингу, відсутність перевірки... У нас існує система DBS [Розголошення інформації про правопорушників і заборони їх працевлаштування] але в цих списках DBS з'являються лише ті люди, які раніше вже скоювали правопорушення.

– Науковий співробітник

«ми також дуже стурбовані можливістю виникнення непорозумінь між власниками житла і тими, кого вони прихистили, що може статися, коли люди залишають родину господарів. Вони незмушені залишатися в такій ситуації згідно з візовими вимогами, тому ми дійсно стурбовані тим, що ми можемо просто втратити тих людей, коли вони підуть через певні непорозуміння. Вони будуть занадто вразливі для того, щоб шукати житло в інших людей, і це призведе до того, що вони просто щезнуть з радарів».

– Партнерська громада

Важливими стали доповіді учасників про відомі їм ситуації порушення вимог до житла за програмою «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*). Хоча господарі зобов'язувались мати вільну кімнату або окрему нерухомість, в якій розміщуватимуться біженці щонайменше на шість місяців, вони не виконували це зобов'язання. У світлі поточної житлової кризи декілька учасників були стурбовані тим, хто буде відповідати за альтернативне забезпечення житлом у разі виявлених порушень і як вони зможуть задовольнити ці потреби на практиці.

«ми чули, що українські сім'ї в деяких місцевих органах влади вже зареєстровані як безпритульні. Шість місяців – це досить довгий термін для надання притулку комусь і, наскільки ми розуміємо, не існує жодних гарантій підтримки, якщо щось піде не так, хоча в теорії є. Але насправді, як ми, напевно, всі знаємо існує дефіцит житла, і вже тисячі й тисячі афганців чекають на житло в готелях, то що станеться, якщо з місцями для розміщення щось буде не так, куди піде український народ?»

– Неурядова організація

2.4. Програма «Допомога сім'ям з України» (Ukraine Family Scheme)

Хоча програма «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*) не обговорювалася так широко, як програми «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*) чи «Сезонна робоча віза» (*Seasonal Workers Visas*), тут також виникали серйозні занепокоєння. Учасники розповіли про тривожну нерівність у фінансуванні місцевих органів влади, які надають підтримку біженцям за двома різними програмами. На відміну від програми «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*), вони наголосили, що місцевій владі, наразі, не надається додаткове фінансування для біженців, які потрапляють за програмою «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*), попри те, що «насправді деякі потреби можуть бути вищими» (Науковий співробітник). Центральним тут було питання житла: люди, які прибувають за програмою «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*), не обов'язково матимуть житло після прибуття, не кажучи вже про те житло, що підходить для тривалого перебування. Як і під час інших обговорень за круглим столом, учасники зазначали тут свої занепокоєння в контексті хронічної нестачі житла.

«Місцева влада має досить обмежені обов'язки щодо розміщення безпритульних, за виключенням тих, хто має першочергову потребу або інші критерії прийняті на автономній території, тому будуть ситуації коли люди, які прибувають із зони конфлікту зі значними мовними бар'єрами, отримають доступ до досить обмеженої підтримки».

– Науковий співробітник

Небезпеки цих прогалин у положеннях були яскраво проілюстровані у випадку з українцем, який раніше став жертвою торгівлі людьми на території Сполученого Королівства, а тепер він повертався за програмою «Допомога сім'ям з України» (*Ukraine Family Scheme*) без будь-якого житла та зі складними потребами:

Я працюю з чоловіком, який раніше був жертвою торгівлі людьми. Це українець, якого на території Сполученого Королівства примушували працювати на будівництві. Його племінник виступає його спонсором за програмою «Допомога сім'ям з України» (Ukraine Family Scheme), але племінник не збирається надавати йому прихисток. У чоловіка досить складні потреби і його племінник, я думаю, його майже не знає, але він із задоволенням допоможе йому з візою. Але коли він отримає візу йому знадобиться повна підтримка, він не просто піде на роботу в понеділок і винайме приватне житло самостійно, необхідно, щоб все це було організовано для нього, а для цього немає жодних умов».

– Дженніфер Блер, адвокат та співзасновниця Українського Консультаційного проєкту.

Як згадували учасники, безпритульність і гостра економічна потреба можуть зробити людей особливо вразливими до торгівлі людьми та експлуатації.²⁹ Ці питання також були пов'язані в більш загальному сенсі з торгівлею сексуальними послугами заради виживання, і Сполучене Королівство зараз переживає кризу вартості життя.³⁰ Тому варто наголосити на двох додаткових відмінностях між програмою «Допомога сім'ям з України» (Ukraine Family Scheme) та «Житло для Українців» (Homes for Ukraine), які не були згадані в цей день. На відміну від програми «Житло для Українців» (Homes for Ukraine), люди, які приймають біженців за програмою «Допомога сім'ям з України» (Ukraine Family Scheme) не отримують щомісячну винагороду у розмірі 350 фунтів стерлінгів, а біженці не отримують одноразову виплату в розмірі 200 фунтів стерлінгів на особу, що допомагає їм задовольнити свої базові потреби після прибуття.

2.5. «Сезонна робоча віза» (Seasonal Worker Visa) і програма «Продовження перебування для Українців» (Ukraine Extension Scheme)

«Сезонна робоча віза» (Seasonal Worker Visa) – це чинна короткострокова віза, яка взаємодіє з новою програмою «Продовження перебування для Українців» (Ukraine Extension Scheme), тому що українцям, які мають обмежену у часі «Сезонну робочу візу» (Seasonal Workers Visas), імовірно, доведеться подати заявку на програму «Продовження перебування для Українців» (Ukraine Extension Scheme). Українці, які вже перебувають у Сполученому Королівстві за програмою «Сезонна робоча віза» (Seasonal Worker Visa) – неодноразово ідентифікувалися, як група з високим ризиком торгівлі людьми та експлуатації на території Сполученого Королівства, включаючи, але не обмежуючись, крайнощами, які визначають поняття «сучасне рабство».

«Ризик експлуатації реальний і високий, і наші російські та українські співробітники служби допомоги особам, які потребують підтримки, схоже, бачать це в реальному часі».

Д-р Олівія Вікол, Центр трудових прав (Work Rights Centre)

²⁹ Див, пр., Кокбейн, Е. І Брейлі – Морріс (2018) [Human trafficking and labour exploitation in the casual construction industry...](#), *Полицейська охорона громадського порядку: Журнал політики та практики.*

³⁰ Див, пр., Уорден, Д. (2020) [Sex work in a pandemic- criminalising survival](#). The Justice Gap.

«чи буде перейдена межа торгівлі людьми, чині, буде залежати від конкретного випадку, але умови самої програми сезонних робочих віз можуть бути досить експлуатаційними».

– Дженніфер Блер, адвокат та співзасновниця Українського Проекту Консультацій.

Учасники Українського проекту «Ukraine Advice Project» і Центру трудових прав «Work Rights Centre» повідомили, що вони вже підтримують багатьох українців, які приїхали до Сполученого Королівства за цими візами й зараз перебувають у дуже важкому становищі. Як вони пояснили, сезонних працівників набирають чотири ліцензовані агентства, а потім розміщують їх на фермах та інших подібних робочих місцях, часто в ізольованих сільських місцевостях. Численні учасники підкреслювали, що з цією програмою пов'язані чіткі й тривалі ризики трудової експлуатації (включаючи її крайнє поняття «сучасного рабства»). Наприклад, попередні незалежні дослідження, які обговорювалися під час круглого столу, виявили погані умови життя та праці та чіткі докази ризиків примусової праці.³¹ Власна оцінка Уряду Сполученого Королівства пілотного проекту³² програми «Сезонна робоча віза» (*Seasonal Worker Visa*), про який теж згадували під час заходу, виявила докази різних порушень умов договорів та проблем із соціальним забезпеченням. У 2021 році українцям було видано майже 20 тис. сезонних робочих віз (67% від загальної кількості за цією програмою)³³. Як пояснили учасники, українці, які перебували на території Сполученого Королівства за сезонними робочими візами, уже перебували в небезпечному становищі з точки зору ризиків торгівлі людьми та експлуатації, які посилюються з війною.

«Багато з тих, хто знаходиться у Сполученому Королівстві за сезонною робочою візою, живуть у фургоні і їм доводиться важко працювати за дуже невелику плату та короткострокове працевлаштування. Після початку війни їм сказали, що їхні візи будуть продовжені, але вони повинні залишитися у того самого роботодавця, що не завжди можливо, так, як у цього роботодавця просто іноді немає роботи. Деякі з них просто пішли через жахливі умови праці, тому я розмовляв з людьми, які пішли працювати неофіційно, на авто мийках і в інші організації, щоб запобігти злидням, але, очевидно, ці галузі є досить небезпечними з точки зору експлуатації».

– Дженніфер Блер, адвокат та співзасновниця Українського проекту консультацій.

Сезонна робоча віза — це шестимісячна віза для роботи на садівництві (наприклад, збір фруктів або квітів), яка не продовжується і не дозволяє проживання у Сполученому Королівстві. У 2021 році сезонні робочі візи також пропонувалися працівникам птахівництва, виробникам свинини та перевізникам харчових вантажів. Попри те, що за законом працівники мають право змінювати робоче місце в рамках порами, вони були вимушені залишитися працювати на того самого спонсора, і, на практиці, багатьом

³¹ FLEX&Fife Migrants Forum (2021) [Assessment of the risks of human trafficking for forced labour on the UK Seasonal Workers Pilot](#).

³² Департамент екології, продовольства і сільського господарства (DEFRA) та Міністерство внутрішніх справ (2021) [Seasonal workers pilot review 2019](#).

³³ Міністерство внутрішніх справ (2022) [National statistics: Why do people come to the UK? To work](#).

було важко скористатися цим правом.³⁴ Декілька учасників наголосили, що короткострокові та обмежуючі візи, загалом, представляють легально обґрунтовані ризики торгівлі людьми та експлуатації.³⁵ Хоча ніхто не припускав, що всі роботодавці за цією програмою є експлуататорами, учасники часто наголошували на нестабільності українців у цій програмі та обмежений доступ у підтримці, в тому числі стосовно возз'єднання сім'ї. Тут Дженніфер Блер навела жахливий приклад з Українського проекту консультацій про матір, яка приїхала до Сполученого Королівства на сезонну роботу, щоб заощадити на операцію своїй хронічно хворій дворічній дитині в Україні й тепер немає можливості возз'єднатися з нею.

«...на цей момент вони, по суті, не можуть подати заявку на жодну з частин цих візових програм, створених Міністерством внутрішніх справ у відповідь на війну в Україні, і зараз вони застрягли в надзвичайно небезпечних ситуаціях.»

- Д-р Олівія Вікол, Центр трудових прав(Work Rights Centre)

«До нас зверталось чимало фермерів, які турбуються про своїх українських працівників і справді намагаються зробити все можливе для них [зокрема, спонсуючи сім'ї своїх працівників], але так немає бути, це створює дуже неприємне професійне середовище для людей».

– Дженніфер Блер, адвокат та співзасновниця Українського Консультаційного проекту.

Початковою відповіддю уряду Сполученого Королівства було автоматичне продовження візи для українців за програмою «Сезонна робоча віза» (*Seasonal Worker Visa*), але лише до 31 грудня 2022 року і від них вимагали продовжувати працювати на того самого спонсора (незалежно від кількості наявної роботи), у них не було доступу до державних коштів, шляхів перевезення своїх дітей або інших членів сім'ї у безпечне місце на території Сполученого Королівства. Схоже, багато кому не повідомили про це продовження. 29 березня 2022 року, незадовго до круглого столу, уряд Сполученого Королівства змінив свою позицію, анонсувавши програму «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*)³⁶, згідно з якою українці, які мають сезонні робочі візи (та інші короткострокові візи), можуть подавати документи.³⁷

Учасники круглого столу описали цю подію як «масову зміну обставин» (НУО) та важливий крок до подолання ризиків торгівлі людьми та експлуатації українців на території Сполученого Королівства. Тут, як і скрізь, під час засідань круглих столів, вільний доступ до ринку праці розглядався як важливий захисний фактор, який зменшує залежність таких українців від спонсорів та роботодавців щодо проживання, імміграційного статусу та наявності роботи. Проте, вітаючи цю зміну в політиці, учасники

³⁴FLEX & Fife Migrants Forum (2021) [Assessment of the risks of human trafficking for forced labour on the UK Seasonal Workers Pilot](#).

³⁵Подібні занепокоєння існують, наприклад, щодо візи Overseas Domestic Worker Visa. Див. Мантоуvaloу, В. і Седакка, Н. (2022) [Trapped in Cycles of Exploitation: The UK Overseas Domestic Worker Visa 10 Years On](#). Блог про трудове право в Сполученому Королівстві.

³⁶Фостер, К. (2022) [Statement of Changes in Immigration Rules](#), Заява від 29 березня 2022.

³⁷FLEX (2022) [Filling the gaps: preventing increased risks of exploitation for Ukrainian workers on the Seasonal Worker Visa](#).

залишалися стурбовані тим, що вона не зайшла достатньо далеко для вирішення потреб та зменшення вразливості українців, які перебувають в країні за сезонними робочими візами (не кажучи вже про ширші ризики експлуатації, пов'язані з програмою сезонних робочих віз в цілому). Вони також поставили під сумнів, чи буде інформація достатньо чітко передана відповідним українцям, і назвали всю ситуацію досить «заплутаною» (НУО). На момент написання статті (26 квітня 2022 року) на вебсторінці уряду³⁸ Сполученого Королівства разом з інформацією для українців, які вже перебувають у Великій Британії, згадується програма «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*) та те, що вона відкриється 3 травня 2022 року, але там немає жодної додаткової інформації про нові положення чи зовнішні посилання. Як ми з'ясували, на шкоду собі, існує реальний ризик того, що подальша інформація на сторінці може бути неправильно інтерпретована стосовно нових положень, а не старих.

Попри те, що програма «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*) була анонсована 29 березня 2022 року, вона запрацює лише 3 травня 2022 року. Учасники висловили занепокоєння з приводу цієї тривалої затримки та потенційних ризиків експлуатації тим часом невизначеності щодо того, як швидко будуть оброблені заявки та, чи буде таким українцям доступна підтримка до, під час та після обробки їхньої заявки. Подальші занепокоєння зосереджені на труднощах, з якими ця група українців може продовжувати стикатися у зв'язку з перевезенням своїх дітей та інших членів сім'ї для возз'єднання з ними на території Сполученого Королівства. Українці, які мають сезонну робочу візу або перебувають в країні за програмою «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*) нарешті отримають можливість спонсорувати членів своїх сімей для возз'єднання з ними на території Сполученого Королівства. Хоча теоретично все добре, учасники були стурбовані тим, що, наприклад, людям, які працювали (або все ще працюють) за низьку зарплату та живуть у тісних автофургонках на ізольованих фермах, зрозуміло, доведеться докладати зусиль, щоб задовольнити вимоги³⁹ до місць розміщення за цією програмою (що буде відбуватись за програмою «Житло для Українців» (*Homes for Ukraine*)). Крім того, серед учасників було мало розуміння щодо того, яка допомога (якщо така існує) місцевим органам влади надається для підтримки українців, які беруть участь у програмі подовження сезонних робочих віз або «Продовження перебування для Українців» (*Ukraine Extension Scheme*).

«Яким чином працівник зможе перейти від фізичної праці в сільському господарстві до ситуації, коли у нього буде достатньо місця, щоб перевезти сім'ю, виступаючи спонсором для них? Знаєте, весь цей період [тобто очікування між анонсуванням програми і її запуском], очевидно, є досить тривожним, тому що люди відчайдушно прагнуть отримати додатковий дохід, щоб мати можливість привести членів своїх сімей. Отже, ситуація із сезонною програмою справді викликає занепокоєння».

– Неурядова організація

Крім того, як зазначили деякі учасники, українці, які прибули до Сполученого Королівства за сезонними робочими візами, але потім залишили своє робоче місце (наприклад, через експлуатацію), можуть мати обмежені або прострочені візи. Отже, ці українці *все ще* не підпадають під дію нових положень, якщо їх дозвіл на проживання завершується до 1 січня 2022 року. Учасники висловили стурбованість

³⁸Уряд її Величності(2022) [Ukrainian nationals in the UK: visa support](#)

³⁹Програма «Житло для Українців» (*Homes For Ukraine*) відкрита для « будь-кого у Сполученому Королівстві, у якого є вільна кімната або будинок», але вони повинні (1) мати можливість «пропонувати житло принаймні на 6 місяців» та (2) бути громадянином Великої Британії або мати дозвіл на проживання принаймні на 6 місяців.

тим, що для українців, які опинилися в такому непривабливому становищі, єдиний шлях до узаконення виявляється через подання прохання про притулок, де відмічаються тривалі затримки та де людям, чий звернення знаходяться в процесі розгляду заборонено працювати чи перевозити сім'ю. Таким чином, такі українці без необхідних документів були охарактеризовані як такі, що піддаються особливо гострому ризику торгівлі людьми та експлуатації на території Сполученого Королівства. Людські витрати такої нестабільності додатково описуються нижче.

«Оксана та її партнер фактично не мали іншого вибору, як втекти до Лондона минулої осені. Дівчина пояснила, що вони витратили багато грошей на візу [сезону робочу], переліт, робочий одяг та інші речі, як-от взуття, ліки, постільна білизна, каструлі та тарілки і їм необхідно було повернути борг. Тож вони обидва залишилися в Лондоні. Вона працює прибиральницею, її партнер, студент-медик, працює робітником...Вона має два дипломи. Він навчається на хірурга, але не може використовувати свої медичні навички, і вони просто застрягли в цій нестабільній ситуації, яка працює на користь людей, які використовують їхні вразливі місця і погрожують депортацією при будь-якій нагоді... їхній єдиний варіант — подати заяву на притулок, але, що цікаво і трагічно, я думаю, вони навряд чи це зроблять. Вони чули про затримки в системі й знають, що не мають права працювати поки розглядаються їхні заяви про надання притулку».

- Д-р Олівія Вікол, Центр трудових прав (Work Rights Centre)

3. Нестача інформації та інформаційне перевантаження можуть посилити ризики експлуатації та торгівлі людьми

Учасники неодноразово наголошували на важливості корисної та доступної інформації для підтримки різних ключових груп, які потребують інформації та вказівок, зокрема самих біженців, а також приймаючих місцевих органів влади та бізнесу. Ефективне поширення такої інформації розглядалося як важливий механізм, як для допомоги українцям в інтеграції у Сполученому Королівстві, так і для підвищення обізнаності та стійкості до ризиків торгівлі людьми та експлуатації, а також доступу до підтримки, якщо щось піде не так.

«Вимушені до переміщення люди ніколи не планували працювати й жити в іншому місці, вони не розуміють, як працюють системи й все це вимагає певного пояснення і практики: більш загальні інформаційні курси, тематичні курси про ринки праці, про освітні системи, про системи охорони здоров'я, про те, куди повідомляти в разі експлуатації тощо - все це дуже необхідно».

– Тетяна Руденко, Офіс спеціального представника та координатора з питань протидії торгівлі людьми ОБСЄ

«[Існують] занепокоєння з приводу всіх процесів у Сполученому Королівстві, починаючи від культурного розуміння того, що є, а що не є прийнятним в іншому середовищі та контексті, ви розумієте, і як ми насправді доносимо правильну інформацію до людей і що ми робимо для підвищення їхньої обізнаності щодо проживання, робочого середовища... а також вплив травми на цих людей, це просто недостатньо усвідомлюється».

– Неурядова організація

Під час круглого столу були згадані численні посібники, буклети, ресурси та інші інформаційні та просвітницькі ініціативи, які розробляються та впроваджуються у Сполученому Королівстві щодо України, зокрема учасниками громадянського суспільства, а також правоохоронними органами, підприємствами та не тільки.⁴⁰ Наводились явні докази добровільного та справжнього бажання надати допомогу. Деякі міжнародні учасники також відзначили, що, наразі, в Україні та прикордонних країнах уже існує велика кількість повідомлень про ризики торгівлі людьми.⁴¹

Проте, учасники також визначили три основних застереження. По-перше, як було зазначено раніше, люди, які перебувають у відчайдушній ситуації, часто змушені приймати ризиковані рішення. Таким чином, учасники підкреслили, що недостатньо просто займатися підвищенням обізнаності, не пояснюючи та не забезпечуючи надійними варіантами та необхідними шляхами підтримки. По-друге, учасники підкреслили, що просто рекламувати, скажімо, номери телефонів гарячих ліній недостатньо, якщо причини та переваги зв'язку не пояснюються, а рекламні служби підтримки не мають достатніх ресурсів, щоб опрацювати наплив контактів.⁴² По-третє, учасники застерігали, що зі збільшенням активності в цій сфері також існує ризик дублювання, інформаційного перевантаження та фрагментації, децентралізації та важко доступності ресурсів. Таким чином, учасники говорили про компроміси (і пов'язані з цим ризики), що відповідні сторони отримують недостатню інформацію або перевантажені зайвими та/або потенційно суперечливими чи неточними ресурсами. Ці моменти дуже чітко обговорювались на заході, що підтверджується в цитатах нижче:

⁴⁰Неповний вибір заходів, згаданих у цей день, включав: роботу під керівництвом Hope for Justice з розробки сховища ресурсів та заохочення координації у секторі боротьби з торгівлею людьми; Посібник з передової практики NACCOM для власників житла; пакети підтримки VITA Safe REFUGE для приймаючих, біженців і громад, а також їхня поточна робота над ресурсами, пов'язаними з ризиками й травмами в процесі розміщення; рекомендації для підприємств, які зараз розробляються Responsible Recruitment Tool kit and the Association of Labour Providers; інформаційні листівки для українців, розроблені TARA Scotland сумісно з урядом Шотландії; інформаційні листівки від Gangmasters and Labour Abuse Authority; та листівки від органів поліції, які намагаються заохочувати повідомлення про військові злочини в Україні.

⁴¹Серед згаданих ключових прикладів – широкомасштабне розповсюдження листівок з протидією торгівлі людьми біженцям, які прибувають на польсько-український кордон, та неодноразова трансляція повідомлень проти торгівлі людьми на українському телебаченні. Повідомлялося, що ОБСЄ збирає інформацію щодо протидії торгівлі людьми в Україні, включаючи зразки матеріалів для підвищення обізнаності з усієї Європи, щоб поділитися через свою мережу держав-учасниць і партнерів для співпраці.

⁴²Рекомендації ОБСЄ щодо запобігання торгівлі людьми (2022) [recommendationsaroundanti-traffickingpreventioninresponsetoUkraine](#) містять подальше обговорення використання телефонів довіри, серед інших мійр.

«... говорити людям, що вони наражаються на ризик експлуатації, не зовсім правильно, якщо не говорити їм, що робити, коли їх експлуатують і у них уже немає шансу вибратися з цього становища».

– Адвокат

«недостатньо, як показує практика, просто вказати номери гарячих ліній. Повідомлення про гарячі лінії мають закликати до дії, щоб люди дійсно бачили переваги зв'язку, перевірки та консультації, не боячись, що цим вони будуть просто заважати й своїми дурними питаннями викликати незадоволення тощо».

– Тетяна Руденко, Офіс спеціального представника та координатора з питань протидії торгівлі людьми ОБСЄ

«Я стурбований тим, що може виникнути перенасичення інформацією... здається, це щось на зразок інстинктивних дій, особливо з боку об'єднань... просто перерахувати всі можливі організації, до яких люди можуть звернутись, не замислюючись насправді про те, якою буде ця подорож для людини, яка намагається орієнтуватися в і без того дуже складній ситуації».

– Неурядова організація

Були висунуті переконливі аргументи на користь необхідності більш конкретного і вибіркового обміну інформацією, при цьому, зменшуючи інформаційне навантаження і критично оцінюючи, що цим досягається, хто найкраще підходить для надання допомоги і як зробити шляхи надання підтримки максимально простими та максимально доступними.

Українські учасники наголосили на важливості надходження ключової інформації з перевірених офіційних джерел. Учасники також наголосили на важливості доступності, як з точки зору опцій онлайн, так і офлайн джерел, а також перекладів відповідними мовами. Було також запропоновано сформулювати поради таким чином, щоб вони не зосереджувалися лише на крайніх формах експлуатації, що може бути неприємним для тих, хто не ототожнює себе з такими ярликами, як «торгівля людьми» та «сучасне рабство».

«Нам, як професіоналам, важко зрозуміти різні шляхи та можливі відповіді, те, наскільки це небезпечно для людей, які мають дуже мало ресурсів і перебувають у відчайдушній ситуації і яких просто направляють в різних напрямках, тому, необхідно дійсно координувати й спрощувати дії та направляти людей безпосередньо до організацій, які можуть їм надати допомогу».

– Неурядова організація

«Ми намагалися розповсюджувати буклети зі зрозумілою інформацією, щось за змістом схоже на те, що, якщо ви відчуваєте себе незручно, якщо стосунки починають деградувати й тощо, ось список організацій куди ви можете звернутися за допомогою, починаючи від місцевих органів влади до поліції Шотландії в самих крайніх випадках».

– Державний службовець

Незважаючи на те, що численні учасники закликали створити якийсь «привітальний пакет», чи то для українців, власників житла, чи інших, лише двоє учасників конкретно посилалися на новий посібник уряду Сполученого Королівства для українців, які прибувають в країну (опублікований 29 березня 2022 року)⁴³. Вони говорили про це в контексті усвідомленої невідповідності, вказуючи, наприклад, на прогалини в тому, як точно встановити, чи була дана пропозиція місця роботи експлуатаційною на практиці. Слід зазначити, що поки не існує еквівалентних офіційних рекомендацій для власників житла. Як згадувалося під час круглого столу, національна мережа неурядових організацій та постачальників послуг НАССОМ нещодавно підготувала рекомендації для майбутніх власників житла, щоб спробувати заповнити цю прогалину⁴⁴.

«Отже, вони створили для людей ці рекомендації, які пояснюють, що вони мають права і не тільки трудові, а багато інших, але там не повідомляють, як це перевірити».

– Адвокат

«бракує відповідної інформації щодо прав і пільг для людей, які приїжджають до Сполученого Королівства, куди їм треба звернутись, щоб скористатися цими правами та пільгами... Ми припустили, що є потреба у створенні привітального пакета для всіх, хто був переміщений на територію Сполученого Королівства за програмою, щоб вони могли отримати повний доступ до цих прав і пільг».

– Неурядова організація

⁴³Уряд Її Величності (2022) [Welcome: a guide for Ukrainians arriving in the UK](#). (виданий 29/3/22, остання версія 7/4/22)

⁴⁴НАССОМ (2022) [Hosting Good Practice Guide \(Посібник для власників житла\) Частина 1: Key considerations for prospective hosts](#) (Основні рекомендації для господарів).

4. Незахищеність, страх і ширший політичний клімат навколо імміграції та притулку створюють складні умови для реагування

Нинішня реакція Сполученого Королівства на війну в Україні відбувається, звісно, на тлі її історичних та поточних реакцій як на біженців загалом, так і на торгівлю людьми та їх експлуатацію. Британська візова система підтримки українців сама є продуктом цієї системи. Тому не дивно, що ще однією центральною темою круглого столу був ширший клімат навколо імміграції та надання притулку біженцям на території Сполученого Королівства та те, як це перетинається в контексті війни в Україні з ризиками та відповіддю на торгівлю людьми та експлуатацію. Тут було два фокуси: (1) фундаментальна напруженість у політичному кліматі Сполученого Королівства навколо імміграції та надання притулку; та (2) пов'язані з цим проблеми у повідомленні про торгівлю людьми та експлуатацію.

4.1. Фундаментальна напруженість в політичному кліматі Сполученого Королівства у зв'язку з міграцією та притулком

Учасники часто наголошували на тому, що, так зване, «вороже середовище»⁴⁵ у Сполученому Королівстві впливає як на ризики, так і на відповідну реакцію на торгівлю людьми та експлуатацію.⁴⁶ Деякі описали фундаментальну складність поєднання нібито підтримувальних відповідних дій на адресу українців і ширшого клімату антиіммігрантської політики та риторики:

«Це як соціальний батіг, яким потрібно підганяти, оскільки багато років були тільки розмови. Я вважаю, що через те, що загальне формування положень для біженців і людей, які шукають притулку, було настільки поганим довготривалий час, буде достатньо важко зробити так, щоб речі, такі як схема розміщення та інше, працювали необхідним чином.»

– Науковий співробітник

Як визнають учасники засідання, українці будуть розглядатися як не типові біженці через наявну в Сполученому Королівстві систему надання притулку. Однак учасники висловили занепокоєння, що українським біженцям, які не попадають під нові візові програми Сполученого Королівства для України, все одно доведеться реєструватися в системі надання притулку, якщо вони хочуть отримати легальний статус. Основними групами, зазначеними тут, були українці, не громадяни України, які

⁴⁵Після скандалу з Windrush уряд відмовився від цього терміну і тепер надає перевагу «поступливому середовищу». Ми використовуємо тут термін «вороже середовище», оскільки він показує те, що насправді сказали учасники. JCWI описує це наступним чином: «Дехто використовує термін «вороже середовище» для опису будь-якої політики, яка ускладнює життя мігрантів, які живуть у Сполученому Королівстві, і де їх розглядають як тих, хто менш заслуговує на гідність і гуманність, в порівнянні з громадянами Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії. Точніше, це стратегії, запроваджені у 2012 році тодішнім міністром внутрішніх справ Терезою Мей з метою зробити життя нестерпно важким для тих, хто не може надати належні документи. Або, як вона тоді казала: «Мета полягає в тому, щоб створити тут, у Сполученому Королівстві, дійсно вороже середовище для іммігрантів без належних документів».

⁴⁶Докладніше про напруженість між британськими програмами міграції та «сучасного рабства», див, *пр.*, Гедд, Д. І Брод, Р. (2018) [Troubling recognitions in British responses to modern slavery](#), *Британський журнал кримінології*.

втікали від тієї ж війни (наприклад, іноземні студенти, що зазначено на сторінці 21), українці, які вже не мають необхідних документів для перебування у Сполученому Королівстві, та українці, чий статус стане нелегальним у майбутньому через причини, зокрема, але не обмежуючись, торгівлі людьми та експлуатації. Учасники неодноразово підкреслювали, що імміграційна незахищеність сприяє торгівлі людьми та експлуатації. Вони також наголосили, що тривалий час розгляду заяв про надання притулку та в той самий час відсутність права на роботу роблять людей особливо вразливими до експлуатації.⁴⁷ До того ж для кількох учасників зусилля по боротьбі з торгівлею людьми та експлуатацією у зв'язку з війною в Україні були нерозривно пов'язані з ширшими міркуваннями щодо ліквідації «ворожого середовища» та покращення системи надання притулку в цілому. З цієї метою як британські, так і міжнародні учасники наголосили на важливості покращення умов для інших груп біженців.

«Звичайно ми чуємо, що Міністерство внутрішніх справ заявляє, що «ми можемо бути гнучкими, ми будемо розглядати людей поза правилами», повністю ігноруючи створене вороже середовище і, як вирозумієте, у людей це не викликає достатньої довіри.»

– Неурядова організація

«Це має відбутися не лише шляхом розширення цілей трьох візових програм у відповідь на тиск з боку населення, а й шляхом налагодження системи надання притулку, тому що ніхто не повинен чекати чотири-п'ять місяців на перше відбіркове інтерв'ю та тим часом працювати в нестабільних умовах, зводячи кінці з кінцями.»

– Д-р Олівія Вікол, Центр трудових прав (Work Rights Centre)

«Для мене є фундаментальним питання того, як ми, як система та нація реагуємо на всі конфлікти. Нам потрібно по-справжньому продовжити перебудову міграційної політики, систему пошуку притулку, як відправну точку, щоб усі люди з усіх місць мали доступ до безпечного, повноцінного життя. До біженців слід ставитися справедливо звідки б вони не прийшли. Реакції країни заохочують нерівність у ставленні, результатах тощо.»

– Науковий співробітник

Занепокоєння, висловлені під час засідання круглого столу, щодо нищівного впливу «Ворожого Середовища» на відповідні дії на війну в Україні та за її межами, особливо актуальні з огляду на поточні політичні зміни в цьому просторі, які говорять про ескалацію антиіммігрантської політики. Зокрема, законопроект уряду Сполученого Королівства про громадянство та кордони (що проходив у парламенті на момент написання статті) та його нещодавно оголошені плани депортувати шукачів притулку до

⁴⁷Ці занепокоєння перегукуються з академічними дослідженнями, в ході яких люди, які шукають притулку, були ідентифіковані як такі, що перебувають у стані «гіпернестабільності», *пр.*, Льюїс, Х. *etal.* (2014) [Precarious lives: Forced labour, exploitation and asylum](#).

Руанди були широко і жорстко критиковані не лише за не гуманність за своєю суттю, але й за активне підживлення ризиків торгівлі людьми та експлуатації.⁴⁸

4.2. Складнощі пов'язані з повідомленням про пережитий досвід торгівлі людьми та експлуатації

Під час засідання круглого столу поліціанти та правоохоронні органи рішуче наголосили на важливості повідомлення про випадки торгівлі людьми та експлуатації (включаючи «сучасне рабство») та висловили стурбованість тим, що надто часто інформація до них не надходила.

«...що нам, як поліції, необхідно - це повідомлення, щоб люди зверталися до нас і розповідали нам про випадки експлуатації... Я стурбований тим, що ми чуємо багато неофіційних доказів, але дуже мало доходить до нас, а ми є одним з органів, які можуть щось зробити з цим.»

– Офіцер поліції

Проте, кілька інших учасників висловили занепокоєння щодо практичних перешкод, які заважають як самим жертвам/потерпілим, так і представникам громадськості звертатися до органів влади. Деякі з подібних проблем стосувалися того, як торговці людьми контролюють своїх жертв: наприклад, офіцер поліції навів приклади зі свого нещодавнього досвіду роботи з іншими (не українськими) східноєвропейськими громадянами, які стали жертвами торгівлі людьми.⁴⁹

«...в обох випадках потерпілі надто боялися звернутися за допомогою і не знали, що допомога існує. Зловмисники сказали їм, що, якщо вони звернуться до поліції, їм не повірять і, що їхні родини/діти постраждають, якщо вони заговорять.»

– Офіцер поліції

Проте є й інші проблеми, пов'язані з можливостями, обмеженнями та відповідними діями правоохоронних органів. Так, наприклад, учасники запитували, чи реагують і в якій мірі реагують поліція та правоохоронні органи на повідомлення, посилаючись як на загальні проблеми з недостатнім фінансуванням інспекції праці, так і на специфічний досвід, коли розгляд справи, очевидно, відкладала, мінімізували та/або не просували далі. Наприклад, офіцер поліції під час дискусій стверджував, що «ми зараз дуже поінформовані про травми, зосереджені на жертвах, коли справа доходить до роботи з жертвами торгівлі людьми та, зокрема, експлуатації», інші учасники описували проблеми зі свого особистого та/або професійного досвіду, який висвітлював проблеми на практиці.⁵⁰ Деякі з піднятих тут тем учасники безпосередньо пов'язували з ширшими проблемами

⁴⁸Пр.,Бріз, Е. (2021) [Borders Bill will be 'catastrophic' for victims of modern slavery, MPs told](#). The Big Issue; Сімсон, Ф. (2022) [Children's charities condemn plans to send refugees to Rwanda](#). Children & Young People Now.

⁴⁹Ці питання, пов'язані зі страхом і контролем, перегукуються з великими висновками в літературі про торгівлю людьми. Для отримання додаткової інформації, див, напр., Кокбейн, Е. (2020) [Using law enforcement data in trafficking research](#). В роботах Дж. Уінтердик і Дж. Джонс (ред.) *The Palgrave International Handbook of Human Trafficking*.

⁵⁰Знову ж таки, ці моменти перегукуються з ширшою базою доказів, напр., висновки HMICFRS (2017) [inspection of UK police responses to 'modern slavery'](#) і Кокбейн Е. (2022) [research into labour trafficking in the UK](#).

навколо «Ворожого Середовища»: зокрема з відсутністю захисного механізму між правоохоронними та імміграційними органами й те, як це може стримувати жертв торгівлі або експлуатації, від повідомлення в правоохоронні органи та загрозувати їм депортацією, якщо вони це зроблять.⁵¹

«Я особисто працював у поліції свого часу, і я все ще думаю, що культурно існує стигма, пов'язана з торгівлею людьми, ймовірно, не обов'язково саме в тих спеціальних поліцейських підрозділах, але культурно по всій поліції, і іноді, коли ви маєте справу з вашими місцевими поліціантами, це не означає, що вони достатньо кваліфіковані, щоб впоратися з цим. І, маючи професійний досвід боротьби з торгівлею людьми, я відчував, що я змарнував свій час [намагаючись повідомити], тож, що відчувають звичайні люди, які просто стурбовані? Їх справи будуть відкладені, і ми не отримуємо тієї допомоги, яка нам потрібна».

– Незалежний експерт

«...поліція може ділитися даними про імміграційний статус з Міністерством внутрішніх справ, і я думаю, що це може бути реальним бар'єром для тих людей, які хочуть повідомити, про свою небезпечну ситуацію... люди без документів знаходяться в дуже вразливій ситуації, якщо вони повідомляють їх можуть затримати й депортувати, тому що немає шляху продовження їх перебування, саме тому надзвичайно важливо, мати можливість безпечно повідомляти про такі ситуації до правоохоронних органів».

– Науковий співробітник

Деякі учасники висловлювали занепокоєння з приводу того, чи буде влада співчутливо ставитись до українців без документів, якщо вони будуть офіційно визнані жертвами «сучасного рабства» через британську систему захисту та допомоги жертвам торгівлі людьми (NRM). Хоча конкретні очікування різнилися між окремими учасниками, їх об'єднували похмурі перспективи та відсутність впевненості у відповідних діях Сполученого Королівства.

«Якщо або коли людей визнають жертвами торгівлі це не означає, що вони обов'язково отримають захист від імміграційної системи, ймовірно, їх затримують та депортують, особливо, якщо в їхньому досвіді торгівлі людьми були злочинні діяння. Це тому... що, саме так працює система в Сполученому Королівстві; вона не дуже захищає».

– Неурядова організація

⁵¹Міністерство внутрішніх справ Сполученого Королівства поки що відмовлялося впроваджувати такий захисний механізм для жертв і свідків злочинів, попри те, що ці питання вже давно підіймаються як перешкода для повідомлення про сучасне рабство та інші правопорушення, такі як домашнє насильство. Див., пр., Focuson Labour Exploitation and Latin American Women's Rights Services (2022) [Preventing and Addressing Abuse and Exploitation: A guide for police and labour inspectors working with migrants](#).

«На жаль, що ймовірно може статися так це те, що ця людина залишиться у такому підвищеному стані без документів, що є катастрофою, тому що насправді їх не можуть депортувати, але вона може не отримати відповідного статусу».

– Міжнародна організація

У світлі різних подібних бар'єрів та проблем, пов'язаних з офіційним повідомленням про торгівлю людьми та експлуатацію, декілька учасників наголосили на важливості альтернативних шляхів для біженців з України.

«...[існує] питання про те, хто...може найкраще допомогти людям, які знаходяться під загрозою і важливість ... організацій, які залучають українських громадян, так і організації, очолюваних мігрантами чи українцями».

– Неурядова організація

"Якщо вони стикаються з будь-яким видом експлуатації на цьому шляху, замість того, щоб безпосередньо звертатись до влади вони можуть звертатись до більш надійних посередників, яких не бояться так сильно. Тому я вважаю, що це більш безпечний варіант, щоб звернутися за допомогою".

– Д-р Ідріс Ахмад, Університет Стірлінга

5. Довгострокове стратегічне планування є життєво важливим, але, здається, цього не достатньо сьогодні

Поширюючись на багато тем, які розглядалися під час круглого столу, було питання про те, як найкраще задовольнити потреби тих, хто тікає від війни в Україні та шукає притулку у Сполученому Королівстві. Учасники визнали багато проблем, пов'язаних із задоволенням цих потреб. Що стосується ризиків торгівлі людьми та експлуатації, зокрема, один учасник неурядової організації запитав: «наскільки ми можемо підтримувати стандарти захисту, розроблені в мирні та звичайні часи для кризи?» Досліджуючи ці виклики, потреба у довгостроковому стратегічному плануванні поряд із кризовими інтервенціями неодноразово наголошувалися, і різні учасники черпали уроки як з останніх восьми років конфлікту та переміщення в Україні (2014–2022), так і з інших воєн. Учасники попередили про небезпеку бути неготовими до того, що біженці повинні залишатися далеко від дому на короткий термін, занадто сильно довіряти гуманітарним організаціям ніж державними та припускати, що нинішній рівень співчуття до українців триватиме нескінченно довго.⁵²

⁵²Для подальшої дискусії про втому від співчуття та нагадування про історію ксенофобії Великої Британії щодо східних європейців, Див, *напр.*, Ахмад, І. (2022) [Europe's Hospitality for Refugees Won't Last Forever](#). Зовнішня політика.

«...треба справді спробувати допомогти людям інтегруватися у суспільство, ставлячи питання «А якщо ця війна затягнеться надовго?» таким чином передбачаючи найгірший сценарій: «Що, якщо цим людям доведеться залишитися тут довше?» це не лише термінова допомога на місяць».

– д-р Анастасія Рябчук, Національний університет «Кієво-Могилянська академія».

«...якщо ця криза і ситуація затягнуться надовго, то ця гостинність, яку ми спостерігаємо в багатьох країнах, може припинитись».

– д-р Ідріс Ахмад, Університет Стірлінга

«Що я помітила зі своїх досліджень Міжнародних організації гуманітарної допомоги те, що вони досить добре надають невідкладну допомогу ... мобільні пункти видачі харчових продуктів, предметів гігієни, тимчасові модульні будинки, тимчасове розміщення людей, але коли справа доходить до більш довгострокового планування, звичайно, що Міжнародні організації гуманітарної допомоги не є політичними акторами, і вони обмежені у своїй здатності мислити більш стратегічно та планувати на довгострокову перспективу».

– д-р Анастасія Рябчук, Національний університет «Кієво-Могилянська академія».

Як відзначили деякі учасники, існують різні (зрозумілі) прогалини в знаннях щодо довгострокових наслідків війни в Україні, для ризиків торгівлі людьми та експлуатації а того, як вони можуть розвиватися з часом. Хоча врахування особливостей ситуації в Україні є безсумнівно важливим, як підкреслили учасники, є також важливі наявні докази як інших масових конфліктів, так і ширших системних проблем, виявлених у Сполученому Королівстві, які могли б корисно інформувати про поточні та майбутні відповідні дії.

«Ми знаємо, що злочинці обирають вразливі групи, особливо під час кризи, але ми також знаємо, що під час конфлікту нестача прибутку, відсутність доступу до медичної допомоги, освіти, порушення верховенства права, забезпечення доступу до основних потреб, таких як їжа та вода, може означати, що ми не тільки отримуємо зловмисних торговців людьми, але й надзвичайно вразливе населення, тому заходи профілактики, підтримка та захист є абсолютно ключовими».

– Дама Сара Торнторн, Незалежний Комісар з питань боротьби з рабством

Хоча учасники широко наголошували на важливості довгострокових, добре скоординованих стратегічних відповідних заходів і ефективних кризових втручань, багато хто просто не вважали, що те й інше є сильним на цей момент у більшій частині внутрішньої політики Сполученого Королівства (як

описано раніше, Шотландія, здавалося, презентувала щось на зразок аномалії). Значну стурбованість висловила очевидна відсутність стратегічного планування для довгострокової інтеграції біженців з України, а також для пом'якшення та моніторингу різних ризиків, включаючи, але не обмежуючись, ті, що пов'язані з торгівлею людьми та експлуатацією. Один учасник також висловив занепокоєння щодо доступності життєво важливих послуг підтримки в більшій кількості сільських районів, припустивши, що переселення українців у ізольовані місця недоцільно. На відміну від цих усвідомлюваних прогалин, було згадано про міжсекторну роботу серед антикорупційних та пов'язаних з ними неурядових організацій, щоб спробувати забезпечити більш «об'єднану» та стратегічну відповідь Україні.

«...які довгострокові захисні заходи, якою буде інспекція, нагляд? Там немає формалізованого процесу захисту».

– Неурядова організація

«...Чесно кажучи, я б сказав, що більшість місцевих органів влади зараз знаходяться в режимі антикризового управління, і тому я невпевнений, що довгострокове планування інтеграційних потреб відбувається... наміри щодо освіти, охорони здоров'я, працевлаштування тощо».

– Науковий співробітник

Багато учасників наголошували на важливості успішної інтеграції українських біженців у Сполучене Королівство як важливої мети у своєму власному праві, так і для зменшення ризиків торгівлі людьми та експлуатації. Ця дискусія щодо інтеграції мала чотири основні форми. По-перше, учасники наголосили на важливості безпечного імміграційного статусу та доступу до ринку праці, освіти, охорони здоров'я та інших основних послуг. Тут також була підкреслена здатність забезпечити визнання та акредитацію місцевих кваліфікацій у країнах призначення. По-друге, учасники наголосили на необхідності розширення можливостей та мобілізації наявних громад та організацій для надання допомоги українським біженцям. По-третє, учасники погодилися з важливістю залучення українців (та інших очолюваних мігрантами груп) до стратегічного планування та надання послуг, підкресливши, що їхній досвід та знання можуть допомогти як в охопленні більшої кількості людей, так і в тому, щоб відповіді були чіткішими та більш культурно чутливими. Конкретні приклади включають роботу на гарячих лініях та допомогу у створенні ініціатив підтримки громад. По-четверте, обговорення охоплювало необхідність визнання негативних наслідків для здоров'я та травм, пов'язаних із війною та переміщенням. Декілька учасників наголошували на необхідності прийняти підхід з урахуванням травм, щоб забезпечити людям максимальну безпеку, зменшити страх і безпорадність, а також забезпечити доступ до психологічних та інших служб підтримки, в разі необхідності. Загалом, мислення наперед і стратегічні дії зараз вважалися життєво важливими для пом'якшення ризиків, підвищення стійкості та забезпечення надійних планів для розв'язання проблем, які можуть виникнути. Також було чітко підкреслено небезпеку реагування на біженців за допомогою всеосяжних «загальних установ», таких як табори біженців⁵³, а не за допомогою сприяння інтеграції в громаду. У цьому відношенні розміщення біженців в будинках населення могло б мати очевидні переваги, принаймні такі, як безпека та якість. Зосередженість учасників круглого столу на важливості як інтеграції, так і майбутніх кроків викликає важливе питання: які плани вводяться в дію для українських біженців, які після трьох років у Сполученому Королівстві хочуть та/або повинні залишитися довше?

⁵³Те саме, чи ще гірше, можна було б сказати про центри утримання іммігрантів.

... у будь-якій відповіді на готовність до стихійних лих ми повинні думати про довгострокові наслідки. Ситуації з біженцями, як правило, не завжди є кризовою ситуацією і гострою, вони, як правило, затягуються з плином часу, і якщо ми не вживатимемо належних дій, вони стануть труднощами, питаннями й проблемами. Отже, раннє втручання і ранні відповіді дійсно мають вирішальне значення».

– Науковий співробітник

«Але те, що ми бачимо з досвіду ВПО [внутрішньо переміщених осіб] в Україні з 2014 року, це те, що для них дуже важливо якомога швидше інтегруватися в суспільства, а не перебувати в ізольованих просторах. Як видно з багатьох інших війн, табори біженців, які залишилися, насправді не є гарною ідеєю. Хоча це може здаватися гарною ідеєю, тому що люди можуть отримати всю допомогу в одному ізольованому і захищеному просторі та всі їхні потреби опікуються такою собі «загальною установою» ... тому що це робить людей залежними від цієї міжнародної гуманітарної допомоги тривалий проміжок часу, і вони не інтегруються в суспільства; вони не знають, як функціонують громади, які права вони мають, [і] як вони можуть забезпечити свої потреби самостійно».

– Д-р Анастасія Рябчук, Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

Висновки

«...більшість людей не хочуть ставати біженцями... це життя, де ви позбавлені багатьох прав і нормального життя, тому люди воліють залишатися у своїх домівках».

– Д-р Ідріс Ахмад, Університет Стірлінга

Війна Росії в Україні спричинила масове руйнування, переміщення та спустошення. Історія минулих конфліктів і нові свідчення з України вказують на те, що ця війна також створить і розширить можливості для торгівлі людьми та експлуатації. Війна та переміщення ставлять людей у відчайдушну ситуацію, і є значні ризики як для тих, хто залишився в Україні, так і для багатьох мільйонів вимушених біженців. Коли люди перебувають у небезпеці та/або намагаються задовольнити основні потреби, у них може бути мало вибору крім як приймати ризиковані рішення — навіть якщо вони самі усвідомлюють ризик. На жаль, як показав цей круглий стіл, ризик не припиняється, коли люди перетинають український кордон, а країни транзиту та призначення також відіграють життєво важливу роль у зменшенні ризиків та створенні стійкості. Сполучене Королівство не є винятком. Воно несе відповідальність за підтримку українців, а також негромадян України, які тікають від тієї ж війни. Частково ця підтримка означає забезпечення реагування на ризики торгівлі людьми та експлуатації та вжиття відповідних заходів для покращення профілактики, моніторингу та надання підтримки. Як відзначили учасники круглого столу, такі заходи мають бути чутливими до потреб біженців, а також розроблені та здійснені таким чином, щоб (далі) не завдавати шкоди вже маргіналізованим групам. Ще один важливий нюанс: учасники наголосили, що українські біженці не є однорідною групою, виділили групи та ситуації особливо високого ризику та звернули увагу на джерела стійкості, а також на джерела ризику. Як і у випадку з будь-яким реагуванням на кризу, ймовірно, будуть складні рішення та обережні компроміси. Цей круглий стіл показав, що експерти були глибоко стурбовані тим, що нові ризики, пов'язані з цією війною, будуть взаємодіяти з наявними системними ризиками у Сполученому Королівстві створюючи ситуації, коли торгівля людьми та експлуатація неминучі. Ми не хочемо лякати: ми сподіваємося, що переважна більшість біженців оберуть Сполучене Королівство місцем притулку. Однак, загалом, учасники круглого столу висловили стурбованість тим, що поточна реакція внутрішньої політики країни була неадекватною. Вони закликали уряд Великої Британії усунути серйозні прогалини та ризики в поточних діях, такі як основні проблеми захисту, дефіцит інформації, фінансування та підтримки, а також недостатні положення для українців, які вже перебувають у Великій Британії, особливо для сезонних працівників та тих, хто не має документів. Вони наголосили на необхідності думати не лише в контексті кризових інтервенцій, а й довгострокового стратегічного планування, пам'ятаючи про те, що війна може затягнутися, а ризики для біженців з України у Сполученому Королівстві з часом можуть зрости.

Рекомендації щодо стратегії, отримані в результаті цього аналізу засідання круглого столу зі збору доказів, можна знайти на сторінках 6-9.

Додаток: Доповідачі та подяки

Організації, представлені на засіданні круглого столу

- Британська неприбуткова організація (After Exploitation)
- Група моніторингу протидії торгівлі людьми (Anti-Trafficking Monitoring Group)
- Асоціація по підбору персоналу (Association of Labour Providers)
- Благодійна організація з надання юридичних консультацій мігрантам (Bail for Immigration Detainees)
- Прикордонні сили (Border Force)
- Британське товариство Червоного Хреста (British Red Cross)
- Державна служба, та інші організації
- Відділ освіти
- Міністерство юстиції, Північна Ірландія
- Британські палати адвокатів (Doughty Street Chambers)
- Рада економічних і соціальних досліджень
- Благодійна організація, що бореться з торгівлею людьми (Focuson Labour Exploitation (FLEX))
- Юридичні послуги в Лондоні (Furnival Chambers)
- Громадський орган Управління зловживання праці (Gangmasters and Labour Abuse Authority (GLAAA))
- Фонд Хелен Бамбер (Helen Bamber Foundation)
- Програма Житло для Українців (Homes for Ukraine)
- Міністерство внутрішніх справ (Home Office)
- Британська благодійна організація (Hope at Home)
- Всесвітня неприбуткова організація (Hope For Justice)
- Лондонська благодійна організація підтримки жертв торгівлі людьми та експлуатації (Human Trafficking Foundation)
- Незалежні політики (Independents)
- Міжнародна організація з міграції (IOM)
- Юридична організація (Just Right Scotland)
- Університет Ланкастер (Lancaster University)
- Офіс уповноваженого у справах дітей у Північній Ірландії (Office of the Children's Commissioner for Northern Ireland)
- Офіс незалежного уповноваженого з боротьби з рабством (Office of the Independent Anti-Slavery Commissioner)
- Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), Офіс спеціального представника та координатора по боротьбі з торгівлею людьми
- Поліція Шотландії
- Уряд Шотландії
- Університет Шеффілд Халлам (Sheffield Hallam University)
- Благодійна організація SOHTIS (Жертви торгівлі людьми в Шотландії Survivors of Human Trafficking in Scotland)
- Британська ініціатива спрямована на боротьбу з сучасним рабством (Stronger Together)
- Українська громадська організація «Сучасник плюс»
- Служба підтримки постраждалих від торгівлі людьми TARA (Trafficking Awareness Raising Alliance)
- TISC report
- Науково дослідницький інститут (Trilateral Research)
- Університетський коледж Лондона UCL
- Український консультаційний проєкт (Ukraine Advice Project)
- Український інститут в Лондоні (Ukrainian Institute London)
- Державний орган уряду Великої Британії Дослідження та інновації (UK Research and Innovation)
- Ексетерський Університет (University of Exeter)
- Університет Глостершира (University of Gloucestershire)
- Університет Халла (University of Hull)
- Оксфордський Університет (University of Oxford)

- Асоціація місцевого самоврядування (Local Government Association)
- Некомерційна міжнародна правозахисна організація Love146
- Міська поліція Лондона (Metropolitan Police Service), Слов'янська поліцейська організація (Slavic Police Association)
- Міграційна служба Йоркшир
- Благодійна організація Missing People
- Центр сучасного рабства, прав людини та доказів (Modern Slavery and Human Rights Policy and Evidence Centre)
- Національне агентство з боротьби зі злочинністю
- Національний університет «Києво-Могилянська академія»
- Адвокатська контора (No. 5 Chambers)
- Відділ сучасного рабства та організованої імміграційної злочинності Ради керівників національної поліції
- Університет Лестера (University of Leicester)
- Університет Шеффілда (University of Sheffield)
- Університет Сассекса (University of Sussex)
- Університет Стірлінга (University of Stirling)
- Університет Ваїкато (University of Waikato)
- Варшавський Університет (University of Warsaw)
- Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC)
- Благодійна організація Unseen
- Медична організація VITA
- Спеціалісти з питань імміграційного права (Wesley Gryk Solicitors LLP)
- Благодійна організація допомоги мігрантам (Work Rights Centre)

Ключові спікери в порядку появи

Дама Сара Торнтон DBE QPM, Незалежний Комісар з питань боротьби з рабством, відповідальна за заохочення передових методів у запобіганні та виявленні сучасного рабства та ідентифікації жертв. Раніше вона мала звання головного констебля поліції Темс-Валлі та була першим головою Ради керівників національної поліції. Вона є головою консультативної ради урядових навичок та навчальних планів, почесним повітряним командором Королівських військово-повітряних сил і почесним професором з сучасного рабства в Центрі вивчення міжнародного рабства Ліверпульського університету.

Д-р Клер Хілі, науковий співробітник Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC). Вона координує **Обсерваторію UNODC** з питань незаконного ввезення мігрантів та проводить **дослідження щодо торгівлі людьми та незаконного ввезення мігрантів**. Вона є колишнім старшим радником і дослідником з питань торгівлі людьми в Міжнародному центрі з розробки міграційної політики (ICMPD), де вона проводила політичні дослідження щодо торгівлі людьми, незаконного ввезення мігрантів та міграції в Західній Африці, Південній Америці, на Близькому Сході і в Європі. Вона проводила дослідження та написала ключові звіти про торгівлю людьми в контексті конфлікту та масового переміщення.

Д-р Анастасія Рябчук, доцент кафедри соціології **Національного університету «Києво-Могилянська академія»**. Її дослідження зосереджуються на праці та робітничому русі, бідності та маргінальності в пострадянських контекстах, а також на специфічній вразливості прифронтових громад на Донбасі в Україні. Поряд з великим професійним досвідом з тем, які розглядалися під час круглого столу, вона, на жаль, тепер також має безпосередній особистий досвід біженця – як і багато українців. Зараз вона перебуває в Парижі за програмою **PAUSE Scholars at Risk Fellowship** в **INALCO**, в Університеті східних мов і цивілізацій (Institut National des Langues et Civilisations Orientales).

Дженніфер Блер, магістр права (міжнародне право прав людини), **член Адвокатської контори (Chamber №5), співзасновник проєкту «Ukraine Advice Project» та юрисконсульт «Ukraine Advice Scotland»** (яким керує Just Right Scotland). Вона є спеціалістом з прав біженців, прав сучасного рабства та права рівності. Вона є постійним радником благодійних організацій для біженців і мігрантів, включаючи Migrants Organize (де вона є їхнім лідером у сучасному рабстві) і Helen Bamber Foundation (де вона є радником із правового захисту та колишнім співголовою відділу правового захисту). Вона є членом консультативної групи Проєкту захисту психічного потенціалу мігрантів. Вона скликала підгрупу з питань рівності Міністерства внутрішніх справ із залучення зацікавлених сторін і регулярно бере участь у судових розглядах в Англії та Уельсі.

Д-р Олівія Вікол, директор Центру трудових прав: благодійна організація, яка допомагає мігрантам отримати доступ до прав на працевлаштування та покращити їхню соціальну мобільність у Сполученому Королівстві. Темою її докторської дисертації була Етнографія траєкторій румунських мігрантів на сумнівних місцях роботи в Лондоні. Вона спеціалізується на досвіді несправедливості трудових мігрантів, проводячи дослідження в Центрі трудових прав та у співпраці з науковцями. Нещодавно вона опублікувала звіт про досвід сезонних робітників на британських фермах і зараз працює з організацією Gangmasters та Labour Abuse Authority, щоб усунути перешкоди для повідомлення про експлуатацію.

Д-р Ідріс Ахмад, викладач і журналіст Університету Стірлінга. Він спеціалізується на конфліктах та міграції і багато писав на ці теми. Він є директором програми міжнародної журналістики в Університеті Стірлінга. Він пише для New York Review of Books, The Times Literary Supplement і Foreign Policy на тему війни та міграції. Цієї осені у Columbia University Press буде опублікована його книга наративів про війну в Сирії.

Ельвіра Мрочовська, директор Української громадської організації з протидії торгівлі людьми «Сучасникплюс». Вона є українським фахівцем з протидії торгівлі людьми з більш ніж двадцятирічним практичним досвідом роботи в цій сфері. Зараз вона перебуває в Канаді, працює в Британській Колумбії в програмі переселення Конгресу українців Канади (УСС). Вона працювала над розробкою та впровадженням нових вебсайтів та гарячих ліній, щоб надавати доступні джерела інформації кількома мовами українським біженцям, які прибувають до Канади.

Доктор Лаура Вуд, медичний працівник та дослідник Фонду Хелен Бамбер і медичної організації VITA. Вона є лікарем-педіатром з особливим інтересом до дитячого та сімейного сучасного рабства. Вона є директором з досліджень і керівником управління сучасного рабства дітей і сім'ї у VITA, організації під керівництвом лікаря, яка займається просуванням заходів охорони здоров'я на сучасне рабство. Вона проводить докторські дослідження в Ланкастерському університеті разом із Фондом Хелен Бамбер. Вона також бере участь у керівництві Королівського коледжу педіатрії та здоров'я дітей та реагуванні на торгівлю дітьми, є співробітником Мережі відновлення травми дітей та опікуном Центру відновлення травм. Зараз вона залучена в організації медичної допомоги на гуманітарну кризу в Україні, підтримкою переміщених іноземних студентів медичних закладів та розробкою ресурсів VITA, які будуть надавати інформацію про травми біженцям, господарям та адвокатам.

Тетяна Руденко, старший радник з координації Офісу спеціального представника та координатора з питань протидії торгівлі людьми ОБСЄ. Вона очолює роботу Офісу щодо запобігання та протидії торгівлі людьми в Україні. Раніше вона працювала Координатором проєктів ОБСЄ в Україні (PCU), де ініціювала та реалізувала численні проєкти щодо торгівлі людьми, домашнього насильства, кіберзлочинності та гендерної нерівності. Починаючи з 2014 року, PCU також надає допомогу постраждалому від конфлікту населенню в Україні, включаючи внутрішньо переміщених осіб, колишніх військових, членів їхніх сімей та людей, які перетинають лінію зіткнення. Вона внесла внесок у Типовий закон ООН проти торгівлі людьми, кілька державних програм по боротьбі з торгівлею людьми,

національний план дій «Жінки. Мир. Безпека» та національні закони України про торгівлю людьми та домашнє насильство.

Про Авторів

Д-р Елла Кокбейн, доцент кафедри безпеки та злочинності в UCL і запрошений науковий співробітник Лейденського університету в Нідерландах. Її дослідження зосереджені насамперед на торгівлі людьми, сексуальному насильстві над дітьми та трудовій експлуатації. Вона твердо вірить у важливість чітких, обґрунтованих фактів і контекстно-чутливих відповідей на складні соціальні явища. Вона тісно співпрацювала з різними організаціями в державному секторі, громадянському суспільстві та промисловості з питань, пов'язаних з торгівлею людьми та експлуатацією. Вона є колишнім співголовою та дійсним членом організації Британська стратегія сучасного рабства та група реалізації запобігання (UK's Modern Slavery Strategy and Implementation Group on prevention). В минулому науковий співробітник проекту «Майбутні лідери досліджень» Ради економічних і соціальних досліджень (ESRC) зараз вона обіймає посаду директора (головного дослідника) великої програми досліджень торгівлі людьми, що фінансується ESRC, в рамках якої був організований цей круглий стіл. Вона також очолює дослідницьку групу з питань торгівлі людьми, контрабанди та експлуатації в UCL.

Д-р Ейден Сайдботтом, доцент кафедри безпеки та боротьби зі злочинністю в UCL. Його основні наукові інтереси – проблемно-орієнтована діяльність поліції та запобігання злочинності. Він є співдослідником програми досліджень торгівлі людьми, що фінансується ESRC, в рамках якої відбувся цей круглий стіл. В цьому грантовому проекті він відіграє провідну роль у залученні зацікавлених сторін та діяльності, пов'язаної з впливом. Він очолює та/або співпрацює з багатьма іншими проектами, пов'язаними із запобіганням злочинності та підтриманням порядку. Він є членом академічної консультативної ради Інспекції поліції її Величності та пожежно-рятувальної служби, та суддею міжнародної премії імені Германа Гольдштейна за передові досягнення в проблемно-орієнтованій поліцейській діяльності.

Подяки

Ми дуже вдячні всім, хто долучився до круглого столу та звіту. Ми були вражені таким величезним інтересом і підтримкою, що дійсно підкреслює наскільки глибоко люди стурбовані цією проблемою і реальною потребою в більш надійних доказах для відповідних дій. Нам вдалося організувати цей захід, який ще шість тижнів тому був лише ідеєю, завдяки десяткам людей, які ділилися своїми думками і порадами, щедро надаючи доступ до контактів. Насправді неможливо перерахувати всіх, хто будь-яким чином допомагав нам, але ми цінуємо кожного з вас. Окремо варто відзначити д-ра Уйлеама Блекера зі Школи слов'янських і східноєвропейських студій UCL (SSEES), доктора Олесю Хромейчук (директора Українського інституту в Лондоні), доктора Агнешку Кубаль (UCL SSEES), Тетяну Руденко (ОБСЕ), Луку Стівенсона (European Sex Workers Rights Alliance) та Ендрю Уолліс (Unseen) за їх важливу підтримку в залученні українських контактів. Величезна подяка висловлюється дамі Сарі Торнтон та її фантастичній команді – Кетрін Лоусон, Дженні Тісдейл та Джесіці Робертс – які надали неоціненну підтримку та практичну допомогу протягом усього періоду. Співпраця з Офісом незалежного уповноваженого по боротьбі з рабством допомогла нам запросити багатьох додаткових учасників та залучити їх. Ми сподіваємося, що це також допоможе забезпечити широке читання цієї доповіді та, що вкрай важливо, вжити заходів, щоб покращити відповіді всім біженцям з України, які шукають притулку у Великобританії.

Цей звіт значною мірою є результатом спільної роботи людей, які поділилися своїми знаннями, і він міг би не відбутися якби учасники люб'язно не приділили свій час та не поділилися б своїми ідеями.

Ми щиро вдячні всім, хто взяв участь у засіданні цього круглого столу. Додаткова подяка запрошеним доповідачам (названим вище) за їхні цікаві та важливі доповіді та дискусії, та збори у секційних залах на їх підтримку (а саме: Focus on Labour Exploitation, Helen Bamber Foundation, Hope for Justice, Human Trafficking Foundation та Unseen). Ми особливо вдячні нашим українським доповідачам та учасникам за те, що вони знайшли час для цього круглого столу в умовах такого спустошення. Ми також хотіли б подякувати кільком ключовим особам за корисні коментарі до проектів цього звіту: Кейт Робертс (FLEX), Дженніфер Блер (№ 5 Chambers і Українській консультаційний проєкт), Кетрін Лоусон (IASC) та Олівії Хескет (Modern Slavery and Human Rights Policy and Evidence Centre). Дякуємо доктору Ребеці Нако за остаточну корекцію. Ми вдячні нашим колегам UCL з Департаменту безпеки та боротьби зі злочинністю: Доніа Ханегі та Клер Ропер за всю їхню підтримку в організації заходу та технічної сторони, а також Олександрю Біш, Алаї Евсебі, Каталіні Мелладо Нілі, Хосе Луїс Ернандесу та Валентині Стінкану за допомогу в день проведення заходу. Ми також хотіли б подякувати Уоррену Ленглеру-Ватсу за створення цього звіту та компанії Type Out за транскрибування події. Також хочемо щиро подякувати Крижановській Тетяні, засновнику та перекладачу приватної мовної школи "Пріоритет" (місто Чернівці, Україна) за наданий переклад цього звіту з англійської на українську мову. Нарешті, ми висловлюємо подяку Раді економічних і соціальних досліджень, яка фінансувала цей круглий стіл, як частину поточної дослідницької програми UCL з торгівлі людьми (посилання: ES/S008624/1).

Як цитувати цей звіт

Кокбейн, Е. & Сайдботтом, Е. (2022) Війна в Україні та пов'язані з нею ризики експлуатації і торгівлі людьми: Висновки засідання круглого столу зі збору доказів. Лондон: Офіс Незалежного комісара з питань боротьби з рабством

З запитаннями та коментарями щодо змісту цього звіту, можна звертатися до д-р. Елли Кокбейн (e.cockbain@ucl.ac.uk). Оригінальна версія доповіді англійською мовою та її переклад російською мовою доступні для ознайомлення.